

7813

శృంగార అహల్యాసంక్రందనము

స ము ఖ ము
వేంకట కృష్ణప్పనాయక మహాకవి
చి ర చి త ము

ప్ర కా శ కు లు :
జి. యస్. శాస్త్రి లింగు కో.,
జి. బ్రాహ్మ

స్వస్వామ్యసంకలితము

ప్రథమ ముద్రణము
లండన్ రాయల్ యెడిషన్
నెల రు. 2-0-0.

చెన్నై :
సమదర్శిని ముద్రాలయమున
ముద్రితము—1927.

ప్రీతి క

—

పదునాఱు పదునేడు శతాబ్దములగా, దక్షిణాఫ్రికాలోని
వెలసిన రసవత్ప్రబంధములలో సహస్ర సంక్రందన
మొకటి. దీనికి

కృతి కర్త

సమఖము వేంకటేశ్వర్లు నాయకుడు; చతుర్థశత
సంజాతుడు. ఇతని తోడండ్రులు అలమేలమ్మ మీనాక్షినా
యకులు పరిపరిగా వీరివశమువారు మధునాయక
రాజులయొద్దఁ బ్రధానులుగా నుండిడివారు. ఈవి ప్రఖ్యాతుఁ
డగు విజయరంగ చొక్కనాథ నాయకునికి (క్రీ శ 1704—
1731) 'అంతరంగిక సామాజిక' (మంత్రి) గ నుండి
నటును, అతనివలన 'గజతురంగమాంధోళికా శ్రిచామర
విజయ కాహళిభూతభేరిదధ్యజ్రము' ఖాదులను బడసి
నట్లును గ్రంథావతిరిణికివలనను, అశ్వాసాంతి గద్యములవల
నను స్పష్టమగుచున్నది. మఱియు నీతఁడు విజయరంగ చొక్క
నాథనాయకునికత్తమున నేనాపతయై తంజావూరి రాజగు
విజయరాఘవనాయనిపై దండెడలి సంగరరంగమున నా
తని సమరచారముగఁ జూపి విజయమును గాంచెననియు, ఇతనికి,

‘సంగరసవ్యసాచి’ ‘సంగరకీరీటి’ అను బిరుదము లుండెననియు
 1 తంజావూరు ఆంధ్రరాజులచరిత్రమునఁ గలను. తాగాళకాంక్షవిజ
 యమును గదియించిన శేషము వేంటపత్రికవియు, బుటిగ
 కృష్ణ కవియుఁ దన కావ్యమిశ్రులనియ, వారే తిఁనఁకావ
 తారక్రమము నిందున్నట్లు వర్ణించిననియు నీతఁ డిందుఁ జెప్పి
 న్నాడు. దీనిని గవి కమరంగని (శ్రీరంగనాథస్వామి)
 కంకితము చేసినాడు.

ఇ త ని యి త ర కృ తు లు

2 ఇతఁడుజ్జెమిని భాగతమును వచన కావ్యముగను, సా
 గంగధగ చరిత్రమును మూడాశ్వాసముల ప్రబంధముగను, 3
 రాధికాసాంత్వము నేకాశ్వాస ప్రబంధముగను రచియించి
 నాడు

అహల్యాసంక్రందనవిలాసము

భర్తృహరి “దాక్షిణాత్యకవయః” అని చేసిన ప్రశంస
 సంస్కృత కవులకే కాక తెలుఁగుఁ గవులకును జెల్లినది. రస

1. బ్ర. వేటూరి ప్రభాకర శాస్త్రిగారు ప్రకటించిన
 ప్రతి, పే. ౨౮—౩౮

2. దీనిని ఆంధ్రసాహిత్య పరిషత్తువారు ప్రకటించినారు.

3. చెన్నపుర ప్రాచ్యలిఖిత పుస్తకభాండాగారమున
 ద్రాఁత ప్రతిగలదు.

వంతములగు దక్షిణాంధ్ర కృతులలో 'జేమకూరపాకము' సాగరస్యభరితమని పేరొని గొప్పపదపద బలువు గాపాకము ననుకరింపఁ బూనిన, చేమకూర వేకటకకరిచిదపఁ గొలఁచి కాలమునకే వెలసిన యీ వేకటకకర్తవ్యవసాయమునందును, దనయహల్యాసంక్రందవిలాసమును, విజయవిలాసమును మేలుబంతిగాఁ బెట్టుకొని రచించినాఁడు. విజయవిలాస పద్యములకుఁ బ్రతిపద్యము లనఁదగిన పద్యము లిందుఁ బెక్కులు గలవు.

విజయర గచొక్కనాథుఁడు శృంగార ప్రియుఁ డాటచేత 'జేమ' తదాస్థాఃకవు లెల్లరుఁ శృంగారప్రబంధములనే రచించిరి. కామేశ్వరికవి సత్యభామాసాత్వికము, వేకటపతి తారాశళాకవిజయము, ఈతని యీ కృతి మెదలగునని, యిందునఁ దా గొల్లములు.

• శృంగారకథలలో సహల్యాసంక్రందముల కథ, రంభానలకూబరులకథ, తారాశళాంకులకథ, రాధామాధవులకథ సుప్రఖ్యాతములు. పరిక్రీయా శృంగారమగుటచే నవి మఱియు రసోద్ధీప్తిగల వగుచున్నవి. రసికులగు కవుల వశమై యాకథలు మఱియు రక్తికక్కినవి. వేకటకర్తవ్యవసాయమునఁ దిందు శృంగారరసమును నిపుణముగా నెలకొల్పినాడు. పురుషరక్తరలువోలే హాస్యశృంగారములుగలనీ యాస్వాద్యములగుట నీకవి గుర్తించి యాశ్చర్యమునఁ బ్రథమాశ్వాసమున హాస్య

రసమును, విడపశ్యం గారరసమును జాతుర్యముతో సంధానించి నాడు. పారాణికములయిన ప్రాతఃకథలయొడ ధర్మకాస్త్ర చర్చ కంతగాఁ దాఁపండదు. కథా ధర్మతత్త్వవిచారణము నిక్కడ కావించుట నిర్వృథము. అయినను గవి యిందు నిద్రుఁడవౌతనై ననురక్తుఁడగుటకుఁ గల ధర్మగ్రహణ్యమును దెలిపి కథను గొంత కాపాడినాడు.

విజయవిలాసమునకుఁ గొంత వెనుకఁబడినను ఈగ్రంథము శబ్దాంతకారబహుళమై భారాశుద్ధిగలదై రసభరితమై యున్నది. కవికుమారుల కిది కంఠాభిరణమై వెలుఁడుగలదు

ప్రాచీనకవులెంతో శ్రమపడి పండితమండలికి నాహ్లాదము గలుగునట్లు రచియించిన ప్రాశస్త్యబంధము లెన్నో ప్రాతఃకథాటియాకులకైఁ జివికి జీర్ణించుచున్నవి. అట్టిగానిని జక్కఁగా నచ్చొత్తించి కవిహృదయమును గాపాడఁ బ్రయత్నించుచున్న మా కాంధభాషాభిమానులందఱు యొకను నిట్టి రసవత్ప్రబంధములను బ్రకటింపఁ జేయుఁతె యొసఁగుదురు గాక యని యాపించుచున్నాము.

ప్రథమ శ్లోకశుద్ధపూర్ణి } గంటిసూర్యనారాయణకావ్య
మా సౌమ్యవారము } సంపాదకుఁడు.

శ్రీ

శృంగారాహల్యాసంక్రందనము

ప్రథమాశ్వాసము

శ్రీ

సాబగొండు నిందుసర

సీసరసీరుహకేసర ద్యుతిన్

వీసరవోక మీసరపు

నిగ్గుల జగ్గుల దుప్పటిన్ దటి

ద్యాసితసీలమేఘమన

భాసిలు రంగనివాసుఁ గొస్తుభో

ల్లాసు రమాధివాసు సవి

లాసమతిన్ నిరతిన్ నుతించెదన్.

ఉ. రంగమహీశుకొమ్మ జిగి

రంగులబంగరుబొమ్మ సంపదల్

పొంగుచు నిచ్చు గుమ్మ పతి

తో మ్రోడఁబాయని ముద్దుగుమ్మ య

య్యంగజుఁ గన్నయమ్మ శర
 ణార్థికి వేలుపు మానికొమ్మ నె
 మ్మిం గరుణించి యిచ్చు నెల
 మీఁ గలిమిఁ బలిమిఁ దిరంబుగఁ.

ఉ. బంగరుగట్టు సెంగిణియుఁ
 బంకజలోచన దివ్యబాణముఁ
 రంగుగఁ దాల్చి వ్రేల్చిడిఁ బు
 రంబులు ద్రుంచి జగంబుఁ బ్రోచు ప్రాక్
 జంగము క్షీరవారిధిని
 షంగము భక్తజనావసక్రియా
 చంగముఁ గీర్తిరంగ మల
 సౌందరలింగము నాశ్రయించెదఁ.

చ. కరమునఁ జిల్కఁ బల్క జిగి
 కమ్మలు చెక్కులఁ గుల్కఁ గన్నులఁ
 వరకృప చిల్క మోవిఁ జిలు
 నవ్వుల వెన్నెల దొల్క ధాత్రికిఁ
 వరమొసంగఁ గదంబ వన
 వాటిఁ జెలంగెడి మేటి సుందరే

శ్వరుని వధూటిఁ గోల్తుఁ గృత
బంధవిమోచనఁ బద్మలోచనఁ.

ఉ. అంబ జగత్త్రియంబును ద
యం బరిపాలినచేయు సద్గుణ
లంబ సహాసకోమల క
శాలలితాననచంద్రబింబ హే
రంబుని గన్నయంబ సుర
రత్నసమాధరబింబ మాకు ని
త్యం బఖిలాండనాయిక జ
యం బనయంబు నొసంగుఁ గావుతఁ.

ఉ. ప్రాంచితవేదనాదము స
మంచితమున్ నలుమోములన్ మరుత్
ప్రాంచిత కాంచనాచల గు
హించలతన్ రహిమించ నీరుఁబాల్
పంచు గుర్రానివేడ్క మిగు
లన్ నడిపించు విరించి నెంచి భా
మించి నమస్కరించెద స
మీహితసాహితీ నేకరించఁగఁ.

శృంగారామల్యా సంక్రందనము

ఉ. సారతరంగణీ కనక

సారసరాజమరాళి కైవడిన్

హరి హిరణ్యగర్భ వద

నాంతరసీమ వసించువాని శృం

గార సరోజపాణి నవ

కంధరవేణి విలాసధోరణిన్

వారక నిచ్చ నిచ్చలు ని

వాసముచేయు మదీయజహ్నికన్

చ. కుడుములు చాల మెక్కి కలు

గుంబలులాయపుండ్రేజి నెక్కి ప్రా

నుడువుల వన్నె కెక్కి మహి

నూల్కొను విఘ్నములెల్లఁ జెక్కి య

య్యడుపతి మౌళిపాదముల

కున్నత భక్తిని మ్రొక్కి భక్తులన్

విడువక ప్రోచు భవ్యమతి

విఘ్నపతిన్ సుమతిన్ భజించెదన్.

సీ. రామకథా సుధారసములు వెదచల్లు

సర్వజ్ఞ వాల్మీకి సన్నతించి

బహువేదశాఖలఁ బల్లవింపఁగఁ జేయు
 భారతకవి వ్యాసుఁ బ్రస్తుతించి
 నవరసవర్షణానంద హేతువులైన
 కాళిదాసాదుల గణనచేసి
 తెనుఁగున భారతం బొనరించి మించు న
 న్నయఁ దిక్కమఖి నెఱ్ఱనం దలంచి
 ఇలను సకలరహస్యముల్ దెలుపఁజాలు
 భాస్కరుని సోమ నెంతయుఁ బ్రస్తుతించి
 లర్థి ఘనమార్గదర్శనులైన కవుల
 సంతతంబును మన్నానసమున నెంతు.

ఉ. పండునకేల రంభ; కడు

జారునకేల కులప్రచింత; పా

పండునకేల సాధుజన

సంగతి; కష్ట నికృష్ట లోభియా

చండికేనేల నిర్మల య

శంబులు; వేశ్యకు నేల సిగ్గు; దు

ష్పండితుఁడైనవానికిని

సత్కవితారసగోష్ఠియేటికి.

వ. ఇవ్విధంబున నిష్టదేవతావందనంబును సు
కవిజనానందనంబును, గుకవినిందనంబునుం
గావించి సకలకలికలుషటిమిరభాస్కరో
దయంబును, నుల్లసితసంపత్పల్లవ వాసంతికా
వాసంబును, నవరసనిగూఢగంభీరంబునుంగా
నెద్దియెనియు నొక్కమహాప్రబంధంబు
రచియింపఁ బూనియున్న యప్పొక్కనాటి
ప్రభాతకాలంబున:

ఉ. కస్తురిబొట్టు నెన్నదుటఁ
గొస్తుభరత్నము పేరురంబునఁ
బ్రస్తుత శంఖచక్రములు
బాహువులఁ నతనాభిఁ దమ్మియున్
సిస్తుగ నొప్ప భూసతియు
శ్రీసతియున్ దనుజేరి కొల్వఁగాఁ
గస్తురిరంగసామి కలఁ
గానబడెన్ గరుణాతిభూమియై

వ. ఇవ్విధంబునం గనుపట్టిన యద్దేవునిగాంచి
సమంచిత వినయసంధ్రమంబులు మనంబునం

బెనంగొనఁ బులకితగాత్రుండనై సాష్టాంగ
దండప్రణామం బొచరించి కరకమలపుటంబు
నిటలతటంబున ఘటించి యానందభరితుండ
నై యుండ నన్నఁ గనుంగొని యద్దేవుండు గం
భీరమధురభాషణంబుల నిట్లనియె.

గీ. సముఖమీనాక్షీసృపగర్భ విమలజలధి
చంద్ర కేంకటకృష్ణేంద్ర, శౌర్యసాంద్ర,
మునుపు జైమిని భారత మనఁగ వచన
కావ్య మొనరించినట్టి సత్కవివి గావె.

శా. వాసిక్ రంగవిభుండు నేను, ధరణిక్
వాక్ష్పాధిమక్ నీ వహ
ల్యాసంక్రందన మక్ బ్రబంధము రసా
ల్లాసంబుగాఁ జేయ బే
రాసం గోరి వినంగ వచ్చితిఁ బ్రియం
బౌనట్లు నాపేరిటక్
భాసిల్లం దగ నంకితంబు నొనగూ
ర్పక్ నీకు మేలా నికక్.

వ. అనియానతిచ్చుటయు ను దోడన మేలుకాంచి
 మేలుకాంచినహృదయంబున నుదయంబునఁ
 గాల్యకరణీయంబులు నిర్వృద్ధించి యంత దం
 దడిమెఱయఁ బురోహిత భృత్యామాత్య సా
 మాజికబంధువర్గంబులు గొలువం గూర్చుండి
 యుభయభాషాకవితా విశేషులై న శేషమువేం
 కటపతి, బుణిగెకృష్ణకపింద్రుఁడు నాకాప్తసఖులు
 గావునఁ వారింబిలిపించి యీశంధస్వప్నంబు
 వినిపించుటయు వారలు సంతోషభరితాంత
 రంగులై శ్రీరంగ వల్లభుండు శ్రీభూమిసమే
 తుండై నీకుం గనుపట్టెంగావున నితోధిక
 ధనధాన్య కరితురగ భటకదంబకాది నానావి
 ధసంపదలును, బహుగ్రామభూములునుం గలు
 గు; సప్తసంతానంబులలో నతిశ్లాఘ్యులైన
 ప్రబంధసంతానంబు నిర్మింపు మనియెం గావున
 శీఘ్రంబె మీతండ్రికి నీవు జనియించినచందం
 బున సకలగుణాధారులైన కుమారులు నీకుం
 గలుగుదురు; స్వామిహితకార్య ఘటనాధుర్యుం

డవు, బంధుజనపోషకుండవు, శ్రీరంగపతిపదార
విందమిళిందాయమానమానసుండవుం గావున
నీ కిట్టిశుభస్వప్నంబు గలిగె; భవదీయవంశావ
తారక్రమంబు వర్ణించెద మాకర్ణింపుమని యి
ట్లనిరి:

క. శరణంబులు జగముల కా
భరణంబులు వేదములకుఁ బంకజలక్షీర్ణ
కరణంబులు నారాయణ
చరణంబులు నెసఁగు శూద్రజాతికి నిరవై.

క. నాలవవర్ణం బనియెడి
పాలసముద్రంబునందు భావుకలక్షీర్ణ
లోలుఁడు లోకావనకరు
ణాశీలుఁడు కేశవప్పనాయఁడు వెలసెన్

ఉ. ఇంద్రుఁడు భోగసంపద, ను
పేంద్రుఁడు రూపముచేత, నాహరి
శ్చంద్రుఁడు సత్యవాక్యమునఁ,
జంద్రుఁడు కాంతినిరూఢి, చాపని

స్తంద్రత రామచంద్రుడు, ల
 సన్నతిచాతురిచేత శేషభా
 గీంద్రుడె యంచు భూమిజను
 లెన్నఁగఁ గేశవనాయఁ డొప్పగున్.

క. ఆకేశవనాయనికిన్

రాకేశవదాతకీర్తి రాజతపుణ్య
 శ్లోకుడు వేంకటనాయఁడు
 శ్రీకాంతున కబ్జభవునిచెలుపునఁ గలిగెన్.

ఉ. చందురు తొమ్ముమెట్టి యర

చందురుతాలుపు సఱుగిట్టి యా
 సందిని ముక్కుగుట్టి సుర
 నాయకదంతిని జెక్కుగొట్టి య
 స్పందితలీల సీరి యొడిఁ

బట్టి చెలంగుచుఁ గీర్తి వీనులన్
 విందొసరించు నార్యులకు
 వేంకటనాయఁడు భూపమాత్రుడే.

క. పెదగురువపనాయఁడు త

త్పదమలమూర్తికిని బుట్టి శాశ్వతకీర్తిన్

• •

గుదురై యీవిని జదురై
యెదురై న విరోధిసృపులనెల్ల జయించెన్.

క. అతనికిఁ గలిగెను భాదా
నతశాత్రపుఁ డెల్ల సెట్టినాయఁడు రేఖా
రతిపతి భాషావాచ
స్సతి భోగానుభవమున దివస్సతి యనఁగన్.

క. శంకరకైంకర్యపరుం
డంకభయంకరుఁడు గల్గె నతనికి నుర్వీ
సంకటహరసాయకుఁడగు
వేంకటనాయకుఁడు భువనవి శ్రుతయశుఁడై.

సీ. ధన్యుడై సృపతిమూర్ధన్యుడై నిర్ధూత
దైన్యుడై సృపసంఘమాన్యు డగుచు
గేయుడై సుజనాళిగేయుడై దానరా
ధేయుడై విద్యద్విధేయుఁడగుచు
ధీరుడై కనకాద్రిధీరుడై కదనహం
వీరుడై సద్గుణహారు డగుచు
శీలుడై హరిభక్తిశీలుడై సంగీత
లోలుడై కవిబృందపాలు డగుచు

సకలబాంధవసంతోషి సత్యభాషి
స్వామిహితకారి స్వజనరక్షణవిహారి
వెలయు బహుసంపదలచేత విబుధభాగ్య
దాయకుండైన వేంకటనాయకుండు.

క. ఆనరపతి వేంకట మా
మానినిఁ బెండ్లాడి వరకుమారునిఁ బడయన్
దానతపోధ్యానాదు ల
నూనగతిన్ బెదకాల మొనరించుతటిన్.

క. భూనుతు లాదంపతులకు
మీనాక్షీసుందరేశ మృదుపదపద్మ
ధ్యానాక్షయవిభవుండగు
మీనాక్షయస్వపతి గల్గె మేదురయశుండై.

సీ. మక్కువ మీఱంగఁ జొక్కనాధస్వామి
తనమహాలింగమధ్యంబు వెడలి
చంద్రరేఖాజటాశార్దూల చర్మాహి
డమరుత్రిశూలముల్ కొమరుమిగులఁ
గలలోనఁ గనుపట్టి కరుణాకటాక్షముల్
చెలఁగఁ గటాక్షించి చేరఁ బిల్చి

కేలిశూలమ్ము డాకేలఁగైకొని హస్త
మస్తకసంయోగ మాచరించి
ఆయురారోగ్య పుత్రపౌత్రాభివృద్ధి
ధనకనకవస్తువాహనతతుల విమల
తత్త్వ విజ్ఞాన మొసఁగె నేధార్మికునకు
నతఁడు కేవలనృపుఁడె మీనాక్షివిభుఁడు.

సీ. కప్పమీడినకందిపప్పులకుప్పలు
రాజ్యంబు నెలసేయు నాజ్యములును
బహుపుణ్యఫల పరిపాకముల్ శాకముల్
నిచ్చమెచ్చుల నిచ్చుపచ్చులును
విప్పడంబుల నొప్పు నప్పడంబులరాసు
లతిరసంబులు వడ లతిరసములు
చంద్రమండలసుప్రసన్నము లన్నముల్
ప్రతిసుధారసములు పాయసములు
వెలయమృష్టాన్నసత్రముల్ వెట్టె నేతు
బాట న (నె)ల్లారు లోపలఁ దేటతీయ
నీటిమేటితటాకంబు నిధి యొనర్చె
మేదిసీశ్వరమాత్రుఁడే మీనవిభుఁడు.

సీ. ఈలంపునీలంపు మేలికంబంబులు
 కులశైలజాలంబు కొమరుదాల్చు
 రంగారుబంగారు వ్రాతచిత్రంబులు
 కిన్నరనరసురాకృతులు గాఁగ
 నేతులజోతులనెఱి దీపమాలికల్
 తారక్కాగ్రహములదారి మీఱ
 నెఱుమట్టుకటిపట్టు నిగ్గుచందువపొందు
 ఘనఘనాఘనముల గరిమఁబూన
 నిండు మెండున బ్రహ్మాండమండలంబు
 రహి మహామంటపంబు సద్భక్తియుక్తి
 సుందరేశ్వరుసన్నిధి జండమొంద
 నమరఁ గట్టించె సముఖమీనాక్షివిభుఁడు.

క. బంగారుబొమ్మయుం బలె
 రంగారణ వన్నెవాసి రాణింపంగా
 రంగగు నలమేలమయను
 నంగన నాఘనుఁడు పెండ్లియై విలసిల్లెన్.

చ. కులమును శీలమున్ విభుని
 కూర్చియు జాంధవపొషణంబు ని

శ్చలపతిభక్తి సత్యమును

జక్కడనంబును గల్గి యొప్పుచున్
జలధరసీలవేణి నవ

సారసపాణి మనోజ్ఞవాణి యా
మెలతలమేలుబంతి యల

మేలమయింతి చెలంగె గీర్తులన్.

సీ. పంకజాతము డించి పతిడెంద మలరించి

కలుముల వెదచల్లు కమలపాణి

వృత్తభేదములేక విభుసమ్ముఖాలోక

మాన్యయై పొలుపొందుమంజువాణి

వామవర్తన డిందినరు నై క్యముజెంది

మహానీయయా సర్వమంగళాఖ్య

ఒకచాయఁ జేయక యొగి నాధుఁ బాయక

రాజద్గుణాధ్యయా రమ్యసంజ్ఞ

యనుచుఁ బొగడఁగఁదగిన తొయ్యలులమిన్న

సరసవాద్జితనవమాధ్వి పరమసాధ్వి

ఘనయశోవల్లి యాశ్రితకల్పవల్లి

మహితగుణపేటి యలమేలమావధూటి.

సీ. పలికెనా కపురంపుఁబలుకులరాసులు
 ఘమఘమవాసించి కొమరుమించుఁ
 గనువిచ్చిచూచెనా కటికల్వరేకుదొం
 తరవసంతములసంతసలు మీఱుఁ
 జిఱునవ్వునవ్వెనా నెఱచందమామ వె
 న్నెలకన్న మిన్నవన్నెలు చెలంగు
 కలికినెన్నడ ముద్దుగులికెనా రాయంచ
 కొదమజొంపములసంపదలుపొదలు
 సరససంగీతసత్కళాశారదాంబ
 వినుతపాతివ్రతి గుమారుఁ గనినయంబ
 సకలజనమాన్య సాధురక్షణవదాన్య
 వెలయు సలమేలమకు సాటి కలిమిబోటి

శా. ఆరామామణి మీనభూవిభుఁడు దా
 మత్యంతభక్తి సదా
 శ్రీరాజల్లంగ వేంకటాచలపతిఁ
 శ్రీకృష్ణుని గొల్వఁగా
 వీరాగ్రేసర, నీవు గల్గితి జగ
 ద్విఖ్యాతకీర్తి ప్రభు

మీఱ వేంకటకృష్ణభూపసుకృతీ,
లీలామనోజాకృతీ !

సీ. చిగురుజిరాశాతుఁ జెనఁకుచక్కఁదనంబు
కదనంబు రిపులఁ బుల్లరవఁజేయుఁ
జే యుదన్వత్కర్ణ శిబిదాసశీలంబు
శీలంబు ధర్మదాక్షిణ్యశాలి
శాలిధాన్యసువర్ణ సహితమ్ము భవనమ్ము
నమ్మువారికి నిధానమ్ము మాట
మాటఁజూచును ధైర్యమహిమ జాభ్యాగట్టు
గట్టురాయల్లునిఁ గదుముఁగడఁక
కడకనులయందె వసియించుఁ గమలవాస
వాసన పురారిమురవైరి భక్తిదొరలు
దొరలు నీసరి యగుదురె దరహసముఖ
సముఖవేంకటకృష్ణేంద్ర, శౌర్యసాంద్ర!
సీ. చదువఁగానేర్తువు శారదాశారదా
బ్రాసనానూపురార్భటుల ధాటిఁ
బాడఁగా నేర్తువు పండితాపండితా
కర్ణనానందసంఘటన పటిమఁ

బలుకఁగానేర్తువు భావజాభావజా
 టాపగాటోపనిర్గళోక్తిఁ
 దగ వ్రాయనేర్తువు తారకాతారకా
 నీక రేఖాసమా నేకలిపుల
 మెచ్చనేర్తువు కవితలమేల్కిఁ చెలిసి
 యిత్తు వేనుఁగుపాఁడిగా నెలమిఁగవుల
 కన్నిగుణములు నీయందె నమక నార!
 రిపుజయాధార వేంకటకృష్ణధీర!

ఉ. ఎంతయొయ్యగ మెంతసాగ

సెంతపరాక్రమ మెంతవాజసం
 జెంతవిలాస మెంతనయ
 మెంతవదాన్యత మెంతకీవి మేల్
 సంతతశౌర్యధాటి విల
 సద్గుణపేటి కీరీటి వన్నిటా
 కంతుజయంతరూప కవి
 కల్పక వేంకటకృష్ణభూవరా!

సీ. వింటివా నీవంటివింటివాని ధర్మిఁ

గంటి నే నల్లముక్కంటి నొకని

సారిగా నీ వొక్కసారి గాటపువీధి
 దూరుచోఁ బూదలలోఁ దూరు రిప్పుడు
 వింతమీఱంగ నీ వింత మీటినఁ దేజి
 మంతుకృత్వై రిసామంతు నణచు
 వేదండమెక్కి నీ వేదండ వచ్చినా
 వే దిక్కుసాచ్చు దా వేది పరుఁడు
 ఉన్నతోన్నతి నెన్నవో మిన్నపినె
 నిన్న సన్నతినేయును బన్నగపతి
 విమలచారిత్ర, మీసభూవిభునిపుత్ర
 సముఖవేంకటకృష్ణేంద్ర, శౌర్యసాంద్ర !

సీ. ధైర్యమా శౌర్యమా దాక్షిణ్యమా పుణ్య
 మా నయమా జయమా స్రతాప
 మా శుభరూపమా మహితవిజ్ఞానమా
 దానమా భోగమా శ్రీనిరూఢ
 యోగమా యాశ్రితప్రభాసంరక్షణ
 రాజద్విలాసమా రిమ్యమంద
 హాసమా మహితసౌహార్దస్వభావమా
 భావమా భూరిప్రభావమాన్య,

నీకె తగునంచుఁ బాండ్వభూనేత విజయ
రంగచొక్కేందుఁ డత్యంతరంగసబహు
మాససామాజికత్వ మిం పూన నొసఁగె
సముఖవేంకటకృష్ణేంద్ర, శౌర్యసాంద్ర!

మ. నలనాసత్యవసంతులం గెలుచుసాం

దర్యంబు ధైర్యంబు దో

ర్బలముఁ స్వామిహితానువృత్తి దయయుఁ

ప్రౌఢత్వముఁ విద్యయుఁ

వెలయుఁ బాల్యమునంచె నీవు మధురో

క్వీనాథు మెప్పించవా

భళిరా, వేంకటకృష్ణభూవరమణీ,

భాషాభణిగ్రామణీ!

క. అందముగ సహల్యాసం

క్రందనముఁ రచనసేయఁగా నేరుతువౌ

పొందుగ మధురిమ జగదా

నందము ఘటియింపు మనుచు నను నిట్లనఁగఁ

వ. నేనును బ్రమోదభరితమానసుండనై.

షష్ఠ్యంతములు:

క. హరికి నవనవనీతా

హరికి సకలగుణరత్న హరికి మురసం

హరికి మందరధారికి

త్సారమణీమణిమనోనుసారికి హరికి

క. హరికమయచేలునకు

ఘోటకచటులప్రచార గుణశీలునకు

పాటితరిపుజాలునకు

నాటితనానాప్రపంచనటజాలునకు.

క. చూడీకుడు త నాచ్చా

ర్చుడాసంబంధగంధి సుమసరధృతికి

క్రీడావల్లవపతికి

నీడజకులసార్వభౌమసింధురగతికి.

క. అభిసరణరమిత నిచుళా

ప్రభుకన్యామణికిఁ గైటభద్విపస్యణికి

నభసదురస్థలశుభకా

స్తుభవాసరమణికి దమితదుర్దమఫణికి.

క. శస్త్రునకు రక్షణకృత

హస్తనకు 'వాసవునకు నాత్మీయతనూ

విస్తారితభవనునకు

కస్తూరీరంగపతికిఁ గరుణాకృతికి.

వ. అంకితంబుగా నాయొనర్పంబూనిన యహార్య
సంక్రందనంబను మహాప్రబంధంబునకుఁ గథా
క్రమంబెట్టిదనినః

శా. శ్రీరంజన్ల సహార్య మూనినతిమై
వృత్తార్చితై మోహ మే
దారిం గూరిచెఁ దానఁ గల్గిన దురం
తంబైన శాపంబునకు
శ్రీరామాంఘ్రిరజంబు తెవ్విధము దీ
ర్చెన్ బల్కు మంచినమా
చారంబున్ జనమేజయుం డడుగ నై
శంపాయనంబిట్లినన్.

మ. పదియూర్వీప్రియరెక్కింపకై నొకిరా
బాబాపజరుడు నాం
ద్రదయాంగీకృతయూవరాజ్యభరతన్
రక్షింప లోకత్రయీ
విదితంబై యమరావతీపురము శో
భిల్లున్ వియద్వాహినీ

మృదువాతూల విసీత దివ్యయువతీ

క్రీడా పరిశ్రాంతియై.

చ. సురమణి ముద్దుమోవి సుధ

చొక్కచునవ్వు బలారివాహముల్

కురులు, సురద్రు గుచ్చములు

గుబ్బలు, వేలుపువాఁక యచ్చపు

మెఱుగు మణుంగునై, చికిలి

మించఁగఁ దత్పురలక్ష్మి కాంతివి

స్ఫురణభవిష్ట విష్ణుపద

భూషణమై చెలువొందు నిచ్చలుక.

గీ. మండలీభూతశక్రకోదండ మనఁగ

దైత్య చక్రాంగకంపనోద్దండ మగుచు

రమ్యఘృణిజాత నూత్నచిరత్నరత్న

ఝాటమై దీటుమీఱు నవ్పిటికోట.

ఉ. రాణఁ జె లంగునప్పురవ

రంబున నుండు జనుల్ నిజాశ్రిత

త్రాణధురాధురంధరులు

దానయశఃపరిశోభితాత్మకుల్

ప్రాణిదయాభు లౌట యొక

బాధమె యచ్చట నుండునట్టి పా

మాణము వృక్షముల్ పసులు

సైత మభీష్టము లిచ్చుచుండఁగన్.

సీ. అచ్చటికలభంబు లజువీకకమలంబుఁ

జేనంటి నైపాదశిక్ష నుడుగు

నచ్చటి తురగంబు లభ్ర కేశునిమాళిఁ

గుప్పించి సాదులు ద్రిప్ప మరలు

నచ్చటి యరదంబు లవ్వెష్టరథమును

దలమీటి సారథుల్ నిలుప నిలుచు

నచటిభటు లజాండ మవియవ్రేయఁదలంచి

యది నీరు బుగ్గయం తనుచునెంతు

రచటి పాత్రలు నృతవిద్యానిరూఢిఁ

బూని శారద వెలవెల వోవ నాడి

యాదిగురువనిమ్రొక్కుదు రమరపూరముఁ

గోరి పల్లింపఁబూన నెవ్వారితిరము?

చ. వసువులకెల్ల సంతతని

వాసము విశ్వవిభూతి కాశ్రయం

బెసంగు ననంతరత్నముల

కిమ్ము మహాసుమనఃప్రకాండ

వసతి మరుద్గణాంచిత

వల్లుసుధర్మము సౌమ్యజీవహ

ర్ష సదనమై చెలంగు నమ

రావతి నెన్నదరంబె యేరికి?

మ. వరబృందారక గర్భయా పురరమా

వామాక్షికి బ్రహ్మ భీ

కరదైత్యగ్రహశాంతికై సలిలచ

క్రవ్యాజ వర్ణాంకశం

ఖరథాంగాంత శుద్ధరూప్యమయ ర

క్షాపటిక గట్టనా

హరిపాదాంబుజసంగ గంగయె యగ

డైయొప్పు నవ్వీటికి.

సీ. కలిగించు నొకకొమ్మ కలమాన్న పరమాన్న

బహుపూపఘృతసూపసానకములఁ

కల్పించు నొక కొమ్మ ఘనసారహిమనీర

పాటిరకాశ్మీరవంక మృత్తుగ్గు విశ్వవిద్యాలయ

దొరకించు నొకదళం బురుహేమమణిదామ
 శాటికాపేటికా సముదయముల
 నిచ్చునొక్కొక సుమం బెలమించుతుల మించు
 ప్రాయంపు-గరువంపుఁ బద్మముఖుల
 నీగతి సమస్తవస్తువు లీగఁ దివురు
 వేల్పుమానలుఁ దీవలు వేనవేలు
 దనర విలసిల్లుఁ దత్పురోద్ధానమగుచు
 నందనంబు జగ త్ప్రియానందనంబు.

ఉ. శ్రీ లుదయింప దిక్పతులు

చేతులు మోడ్చి భజంపఁ దమ్ముడై
 శ్రీలలనామనోహరుఁ డ

శేషభరంబును నిర్వహింపఁ బా
 తాళమువట్టి శాస్త్రపులు

తద్దఁ గృశింప నిలింపపట్ట ణం
 బేలును భోగసాంధ్రుఁడు ను

రేండ్రుఁడు భూరి మహూదినేండ్రుడై.

౭. వృత్రగర్వస్ఫూర్తి విడళించినయినందు

పాక సామజమదోర్బాటనహరి

పరమహీభృత్తుల భంజించు జిష్ణుండు
 తటియైన శరవృష్టిగురియు ఘనుఁడు
 మఘశతయూజియా మహితసుధర్ముఁడు
 భువనైకభారంబుఁ బూనువృషుఁడు
 కరమున శతకోటి గలస్వస్థీవనుఁ
 డమరభోగినులతో నలరుభోగి
 శచికుచంబుల మకరికాసముదయంబు
 వ్రాచు లేఖర్నభుం డనవద్యహృద్య
 మాఘ్యవిచికిలరుచిరసమాఖ్యగాంచు
 దేవతాసార్వభౌముండు తేజరిల్లు.

చ. అతఁ డొకనాఁడు కుండనపు

టందపుదుప్పటి వల్లెవాటుతో
 సతతముఁ దాపులీను హరి
 చందనపుక జిగి మేనిపూతతో
 నతుల కిరీటహారకట
 కాంగద ముఖ్య విభూషణాభితో
 రతిపతిమీలుసాయగము
 రాజసముదభుకొత్తు కీవితోక.

చ. చిలుకలకొల్కియొక్కరుతు

చేరి వరాకు వరా కటంచనఁ

జలరుహపాణి యోర్పు సర

నఁ కయిదండ యొసంగ ముంగలఁ

హాళహళి నొక్కగంధగజ

యాన బరాబరి చేయ వాలునుం

బలక కలాంచి కుంచె యడ

పం బొకకొందఱుఁ బూనికొల్వగఁ.

సీ. వేవన్నె బంగారు వింతగోడలచాయ.

పగలింటి యెండలభ్రమలెసంగ

ఇంద్రనీల స్తంభసాంద్రరోచిచ్ఛటల్

బహుళాంధకారవిభ్రాంతి నీయఁ

బద్మరాగాంకురప్రాంశు వితర్దికల్

జ్వలదగ్నిమండల జ్ఞప్తి నింప

నిర్మలవజ్రమణిపట్టిమంబులు

స్వచ్ఛాంబుపూరసంశయము నింప

నుద్యదితరేతర ప్రతియోగవస్తు

సంగతులు శక్రకార్ముకశక్తియొక్క

యనఁదగిన కాంచనాంచితయవనికావి

తాన పరికర్మయైన సుధర్మయందు.

చ. కరమునఁ గంకణాలు విడి

గాజులు గల్లనఁ బల్లవాధరల్

వరుసగ నిల్చి చామరలు

వైవ మహిమాన్నతభద్రపీఠపై

సురగరుడాహిచారణ వ

సుప్రముఖుల్ సుచి ధర్మ దైత్యరా

డ్వరుణ సమీర యక్ష పుర

వైరులు సూరెలఁ జేరి కొల్వఁగన్.

క. కొలువున్నతటిఁ బరాశర

కలశోద్భవ కణ్వ కంఠ కవి గాధేయా

దులు వచ్చి యులెనిచే మ్రొ

క్కులుగొని కనకాసనములఁ గూర్చుండిరటన్.

గీ. సలపురూరపు లాదిగాఁ గలుగు చక్ర

వర్తులు పదాఱుగురు రాజవర్యు లమిత

కీర్తిధుర్యులు వైభవస్ఫుర్తిమెఱయ

నన్న గాహితునభను గూర్చున్నతఱిని.

సీ. అతిరాత్రయాజుల యరిదికుండలములు
 మెట్టె మించులుగాఁగ న్నొప్పటిచి
 నత్రయాజుల వెల్ల జన్నిదంబులు దీసి
 నన్నగజ్జెలు గూర్చ సంఘటించి
 ఉక్థయాజుల కనకోత్తరీయంబుల
 మేలుముసుంగుగాఁ గీలుకొల్పి
 అలవాజపేయయాజుల యాతపత్రంబు
 లెండకుమఱుగుగా నేర్పరించి
 తలిరువిలుకాని బిరుదుపతాక లనఁగ
 నోరపైటలు జీర నొయ్యారమెనఁగ
 వత్తు రింద్రుని కొలువుకు వారకాంత
 లచ్చెరువునొంది సురల్లె మెచ్చి పొగడ.
 మ. గొనబుంజందురుకావిపాడలపైఁ

గ్రొమ్మించురాయంచడాల్
 మినుకుంజీరలకుచ్చెలల్ గులుకఁగా
 మిన్నేటిపొందమ్మ ల
 ల్లన వక్త్రాంబుజపాళికా మఱుగుగా
 హత్తించుచు గంతుమో

హనదివ్యాత్రములోయనక వెడలి రొ
య్యారంబుతో నచ్చరల్.

ఉ. చిన్నిమిటారులో చికిలి

చేసిన మారునిచిక్కటారులో

వెన్నెలగుమ్మలో మెఱుగు

పెట్టిన కెంపుకడాసిబొమ్మలో

పొన్నలబంతులో మగుడఁ

బోవనిమిన్న మెఱుగుకాంతులో

యెన్నఁగనంచు నభ్రచరు

లిచ్చలమెచ్చఁగ వచ్చిరచ్చరల్.

సీ. అశ్రాంతనవయావనారంభ మూరంభ

శృంగారరసరేఖ చిత్రరేఖ

రతిరహస్యజ్ఞానరాశియా నూర్వశి

అంగజాతాన్నికి నరణి హరిణి

పాటలాధరజితపానక మేనక

హాటక సమరోచి యాఘృతాచి

తరుణులందెల్ల నుత్తమ యాతిలోత్తమ

మణితమంజులభావ మంజుహావ

రామశీయకవిభ్రమరామ హేమ
సరసనుతగీత నృత్యప్రచార తార
మఱియుఁ దక్కిన వేలుపుమచ్చెకంటు
లెలమి నరుదెంచి రపుడు దేవేంద్రునభకు.

క. లంజలులు సేసి వేలుపు
లంజెలు నిలిచిరి బలాసురధ్వంసికడన్
రంజనఁ బూజించి రహిన్
గంజాస్త్రిండు నిలిపినట్టికై దురు లనఁగన్,

ఉ. వారిజవత్రలోచనల

వాసపుడల్లనఁదేరి జూచి శృం
గారపు వింతలేనగవు
కన్గొనలన్ దళుకొత్తఁ గొల్పులో
వారల నెల్లఁగాంచి “యిటు
వచ్చిన యచ్చర గచ్చరాండ్రలో
నేరుచిరాంగి చక్కనిది
యెవ్వతె విద్యలమేటి” నాపుడున్.

క. దేవేంద్రుఁ జూచి వరుణుడు

“దేవా! దేవరకుఁ చెలియదే సకలంబున్

నీవడిగినచో నుత్తర

మీవలె నటుగానఁ బలుకు దేఁ దోచినటుల

ఉ. ఆటదియన్న నూర్వశి య

ధార్థము పల్కుదు నింతెకాని మో

మోటమి నాకు సైచదు బు

ధోత్తమ! పాటల నాటలందు స

య్యాటల మేటిచక్కఁదన

మా గొనమా యలబోటికే తగు

పాటలగంధులెల్ల నల

భామిని గోటికి నాటివత్తురే.”

చం. అనవుడు మిత్రుఁ “హానవు, య

లాధిపువాక్యము నిక్క మూర్వశీ

ఘనకచ రూపసంపద జ

గన్నత మెంతని నన్నతింప నా

ఘననయదేశ్య రక్తిపరి

కల్పన యేరితరం? బదేమి యీ

మునివరు లివ్వరూరవుడు

మున్నగు రాజులు ము న్నెఱుంగరే?”

క. అనినఁ బురూరవుఁ డచ్చటి
జననాథుల మొగముఁజూచి “సర్వజ్ఞనిధుల్
ఘను లీమిత్రావరుఁడల్
కని చలికిరి నిజ మిదే యఖండిత” మనినన్.

శా. ఆకంఠీశ్వరుమాటకున్ సగుచు య
తూఢీశపుత్తుఁ డనన్
“మీ కీయూర్వశిమీఁది యాస మరుసై
మి మ్మిట్టు లాడించెనో
కాకున్నన్ గుణగుంధరంభను వినా
గా నోర్తు నగ్గింతురా
నాకాఢీశుఁడు తక్కువా రెఱుంగరా
“నారీషురంభాయనన్”

ఉ. ఏచినప్రేమ యక్షసుతుఁ
క్షీగతిఁ బట్కినఁ గంధుమాని దా
సైచక “యింద్రుసన్నిధి న
సత్యము లేలర, ప్రేమెదోరి, ప్ర
మోచకు నూరుకాండజిత
మోచకు లేశము సాటి వత్తురే

భేచంసిద్ధసాధ్యఫణి •

కింపురుషామర చంపకాంగులు?

ఉ. పున్నమచందురుం గెలుచు

ముద్దు మొగ్గుంబును దేటమాటలుకా

సన్ననికొను మేనుచి

చందముఁ దీచునిమోవియందముకా

కన్నులతీరు నీలముల

కప్పును మించినకొప్పుశాసన నా

యన్నులమిన్న కేతగు న

టన్నది విన్నది లేచె యెన్నఁచుకా.

క. నాగంబుల నాగంబుల

. నాగంబులఁ గెల్చు కురులు నాభియు నడలుకా

భోగంబుల భోగంబుల

భోగంబులఁ దరుణియూను బొమ చను లేలుకా.

క. చేరలకు మీఱుకన్నులు

బాఁచెఁడుకీల్జడయు నొమ్ము పట్టవుకుచముల్

బేరజముల నారజముల

నీరజములు లేనయె దాని నీటుకు" ననినకా.

చ. బలిమిని గండుమాని నొక

ప్రక్కకుఁ ద్రోచి విభాండకుం డనుకొ

“నెలఁతలమేలుబంతి హరి

ణిహరిణాక్షియె యాలతాంగి దాఁ

గిలకిలనవ్వుచుకొ దివిరి

కిన్నరమోటుచు వచ్చుముచ్చటల్

కులుకులు పావురాపలుకు

లుకొ బెఱుకుల్ మఱి కోటిసేయవే?

చ. పెదవిని వింతకావి నును

పెక్కినకేల్బడతీవి కల్వలకొ

జెవరంగజేయు కన్నులును

సిస్తగు జక్కవ నేలుచన్నులుకొ

మదకరినేలు నెన్నడలు

మల్చినరీతిని నొప్పు నుకొదొడల్

ముదముగఁ జూచినంత నల

జోటికి బోటులు సాటి లేరెటకొ.”

క. వార లిటుపల్కుపల్కులు

సైరింపక కాశికుండు జడముడీపడకొ

దూరంబున జపమాలికఁ

బారంగా వైచి యమరపతి కభిముఖుడై.

ఉ. “అనికచేసి పల్కెదహ

హా, కసుమాలపుఁ బంజలంజెలఁ

గానకళావిశారద మొ

గానఁ గళానిధిఁబోలుచాన యా

మేనక యుండు దానిజగి

మే నకలంకసువర్ణకాంతికిఁ

దానక; మింతి విభ్రమవి

తానక మచ్చెరువిచ్చు నిచ్చకుఁ.

ఉ. కన్నులు చేరలఁ గొలువఁ

గాఁదగుఁ గౌ నరపేద చన్నులా

కిన్నరకాయలంగెలుచుఁ

గీల్జడబారకు మీఱు మోము క

ప్పన్నమచందమామ యొక

పోలిక వాలికతూపు చూపు నా

కన్నులయాస, దాని కెన

గాన జగాన మొగానఁ బల్కెదఁ.

క. భూమియు నాకాశంబును

గామినికటిరుచికిఁ గొనుకాంతికి సాక్షుల్

పామును బట్టెద నే నా .

భామిని నూఁగారు కెందుఁ బ్రతిలేదనుచున్.

చ. వదలనినిష మిఱుగఁ ద

పంబున నర్తిలు మేము సైతమున్

మదిమదిదానితోఁ దగిలి

మానము మానయు నేటిపాలుగా

నదెయిదె తేపుమా పనుచు

హానుసముల్ పది యుంటి మన్నచో

మదవతి రూపరేఖలను

మాటికి మాటికి నెన్న నేటికిన్?”

చ. అనుటయు మాండకర్ణిముని

“యంద అటుండఁగనిండు మెండుగా

జననుత కామజన్య సహ

జన్య సరోచి ఘృతాచి యున్నత

స్తనకటిభార తార వని

తాజనతానుతనామ హేమ ర

త్యనుపమలాలసాలస మ

దాలస యిష్వరి పంచరత్నముల్.”

క. నావిని పరాశరుండను

“నీవేలుపుఁ జెటులు చిలువయింతులు మర్త్య

స్త్రీవితతి దాశకస్యక

లావణ్యముఁ బోలలేరు లక్ష్మాంశంబున్.

ఉ. మాటలు వేయు నేమిటికి

మన్మథమోహనవిద్యయైన యా

పాటలగంధియూరు బల

బంగరుబొమ్మవెడందకన్న లా

గాటపుగబ్బిగుబ్బెతచొ

కాటపునెన్నదు రెన్నిచూచుచో

నేటికి రంభ యాహరిణి

యేటికి నాశశిరేఖ యేటికిన్?

శా. ఫాలక్షోణి చెమర్పఁ గొనుబెళుకన్

బాలిండ్లు పొంగార దో

రూలంబుల్ దళుకొత్త నూరురుచి సాం

పుల్గుల్కు నేత్రప్రథల్

మీలందోలఁగ నేటవాలువగ న
మీనాక్షియామేటిలో
నేలేలోయని పాడు చోడఁగడపే
యింపొక్కటే చాలదే?”

సీ. “అంజనాసతిఁ బోలుకుంజరగామిని
కలుగునే యనె మరుద్దణవిభుండు
తప్పమాట లివేల దారుకావనినుండు
నతివలే యతివ” లంచనె హరుండు
“చాలించవయ్య, స్తంజయునికూతురి కెన
గారు పోపా”మ్మనె నారదుండు
“శరవణంబునను గొందఱుకాంత లున్నారు
వారు మీసర”మని వహ్నిపలికె.
మఱియు సభలోని మునులును సురలు స్త్రవులు
దారుచూచిన చెలుల వేర్వేఱఁ బొగడి
“రంతరం తాయెఁ గదమహారాజసభ”న
టంచుఁ గంచుకి వారల సమరబట్టె.
క. లత్తఱి బురూరపుండను
“మెత్తురె యొకపాటిదాని మిత్రావరుణుల్

పుత్తడిబొమ్మకు గుమ్మకుఁ
జిత్తజుచార్వసికి నూర్వసికి సరిగలరే?”

క. ఆరాజరాజనందనుఁ

డారాజుంజూచి “కొంటె లనుకొంటేనే
నారీమణిరంభారం

భోరుకు నూర్ రోసినట్టి యూర్వశి సరియే?

క. అనుటయుఁ జందురు మనుమఁడు

కనుదమ్ములు జేవుటింపఁ గరకరిమీఱన్
ధనరాజకుమారకునిన్

తోడ్.

గనుఁగొని యిట్లనుచుఁబలికెఁ గాంతాళము

క. “ఉండ్రా, యక్షాధమ, నీ

తండ్రి గని తాళుకొంటిఁ దగఁ గాకున్నన్

తీండ్రంబగు కత్తిని నీన్

జీండ్రపు నాలుకదళంబు ఛేదింతుఁ జుమి!”

చ. అనినఁ గుబేరనందనుఁ “డ

హా”యని బెట్టుగఁగేకవైచి శ్రొ

మ్మినమిన లీనుకప్పజగి

మీసముపైఁ జెయివైచి “ఝారి ఛీ

- చెనఁటి, గరాస, యీసభను
 జెప్పినటుల్ మఱి నీవు చేయకుం
 డిన విడ రాచకోఁచ, ధగి
 డీ, యని దిగ్గనలేచి వీఁకతోఁ.
- మ. రమణీరత్నము రంభఁ చూడ బురుసా
 రంగుఁ జెఱంగుఁ నెఱా
 కొమరుం దుప్పటి కాసెగా బిగిచి జ
 గ్గుల్ మీఱు గ్రొంబైరుమాల్
 జముదాడింబరుజంది యేది మఱి రా
 జా, లెమ్ము వా ల్లో”మ్మసన్
 బొమలల్కుఁ ముడివెట్టి వీరరసవి
 స్ఫూర్తి విజృంభించుచున్
- క. రూకలకోమటికొడుకా,
 పోకలఁ బోయెదవదేర, పోరా పోరా,
 నీకున్ మత్తేకొరడా
 చేకొని కొట్టింతుఁ గొంటె చెనఁటి గరాసా !
- క. మొగమున మీసము గలిగిన
 మగవాఁడై తే కడిందిమగటిమి మీఱన్

తెగఁబడిపోట్లాడవలెన్

బిగువేమిర, రాచములుచ, విడుతు నె నిన్నున్.

ఉ. “పందగులామ, నీవు నొక

బంటువె? గెంటునికిస్కత్తోడఁ బొ

రందరి చిక్కటారిని గొ

లారిక మంసిననాఁటి కెచ్చటన్

పొందుగ బాగియుంటివిర,

పోర, ధనంబులు గూడఁజెట్టు వాఁ

డెందును సంగరంబునకు

నేర్పడి ప్రాణము చెంపుచేయునే?

ఉ. బంటుతనంబు లాడుకొని

పారకు; రావణుచేతి పెట్టునన్

కంటికి నీరు గ్రమ్మఁ గల

కంబడిపారెను నీదుతండ్రి నీ

యింటను లేదు పౌరుష మొ

కింతయు; బీరములేల చేతిక

త్తుంటకు కోడెకాడ! చురు

కంటఁగ వెంట నె చెంపఁగొట్టెదన్.”

ఉ. “అచ్చరమచ్చెకంటులకు
 నై కడుహెచ్చినమచ్చరంబుతో
 విచ్చలుగాను మెచ్చగువి
 వేకము లెల్లను వెచ్చపెట్టి వీ
 రిచ్చట దొమ్మిగూడి కల
 హించినఁ దేరుగ జేలపుట్టు నీ
 రచ్చ లణంచఁగా నలయు
 రా” యని యింద్రుఁడు చేయమర్పుచున్.

ఉ. గాధిజుఁ జేరి వేడుకొని,
 కండుమహామునికిం బ్రయోక్షులన్
 బోధనచేసి, శక్తిసుతు
 పొంతకుఁ బోయి, విభాండకున్ “వృధా
 గాథ య”టంచుఁ బల్కి భయ
 కారి మునీంద్రుని వాదణంచి న
 క్రోధుల మిత్రు నప్పతిఁ బు
 రూరపు యక్షజుఁ దాళఁ బట్టుచున్.

క. “ఏకాంత ఎవరి కితివో
 యాకాంతను వారు పొగడు టదియుక్తం బే

మీకేల వాడు మీలో

“లోకోభిన్నురచి” య నెఱుఁగి క్షోకమువినరే.

చ. అనుటయు నొక్కతాపనుఁ “డ

హా! పదివేలయినా తిలోత్తమే

వనిత” యనంగ, వేఱొకఁడు

“వామ” ననంగ, నొకఁడు “చిత్రరే

ఖి”న మఱికొందఁ టుదుఁ “బద

హాటక మాలిని భీమ పుండరీ”

కన, వెనఁ బుట్టెఁబెట్టు కల

హంబులు నారదుఁ డుబ్బియార్వఁగఁ.

క. “రాజానుమతో ధర్మో”

• నాజను లనుకొండ్రుగాన నన్యప్రతిభఁ

మాజగడముఁ దీర్పఁగను బి

డౌజా, నీవె”యని మానులందఱువేడఁ.

క. “నలువగల సృజించిన య

న్నలువ గలఁడు నిర్ణయింప నలినాక్షుల మి

న్నవగ లటపోవుద”మని

నలువగలఁ తీవిమెఱయ నగరిపుఁ డంతన్.

చ. ఉటుముల బండికండ్లరొద

యొప్పగువాల్మెటువుం బతాకలున్
చిటుమెటువుం ధ్వజంబులును
జేరుబలాకలబారు చామరల్
శరమణిచాపముశ్రీల్ వెలయ
సౌరగు నభరథంబు నెక్కి భా
సురసురదుందుభుల్ మొలయ
సూరెల సూరులు సన్నుతింపగన్.

సీ. గంధర్వు లొకవంక గాంధారపంచమ

బంధురగాంధర్వపటిమఁ జూపఁ
జారణు లొకక్రేవ ధోరణుల్ మీఱఁగై
వారముల్ సారెకుసారె జేయ
నచ్చర లొకచాయ హెచ్చుకోపుల మెచ్చు
లచ్చెర్వుగాఁగ నాట్యములు సలుప
సంయము లొకయిక్క సామ జయస్తామ
నామాభిరామమంత్రములు బొగడఁ
ద్రిభువనై కాధిపత్యంబుఁ దెలుపఁజాలు
గొప్పముత్తెంపు జంపులగొడుగునీడఁ

దరుణు లిరుగడఁ దెల్లఁచామరలు వీవ
వెడలె జేజేలయెకిమీఁడు వేల్పువీడు.

క. కనవులు మేసియు నని మొన
నసువులఁ బాసియు విరోధు లలయంగ యశో
వసువులగు వసువు లుజ్జ్వల
వసువులొలయ వెడలిరపుడు వాసపుమ్రోలఁ.

మ. కుడిగోరొత్తులగుబ్బచన్నగని సి
గ్గుల్గుల్కు డాకంటితో
నెడదా కీల్లడపాటుఁజూచి పులకల్
హెచ్చంగ మువ్వన్నెప
చ్చడమొప్పన్ నెలవంకతోఁ గనకభా
స్వన్నాగభూషాళితో
మృదు లేతెంచిరి వేడ్కఁ బద్మభవునిఁ
వీక్షింప జంభారితోఁ.

గీ. తరణికిరణంబు లచ్చరమెఱుఁగుఁబొండ్ల
మెఱుఁగుసొమ్ముల కొకవిత మెఱుఁగువెట్ట
బారసూరులు సలిపిరి బారు సూరు
లాగమంబుల నుతియింప నాగమంబు.

చ. అల వినువాక కుందనపు

టందపుఁదామరతావిఁ గుల్కుఁచున్
సాలయు మరుత్కుమారకులు

సాంపుమెయిన్ వెనువేంట నంటఁగా
నలకలు వీడఁ గొను లసి

యాడ సురాంగన లేగుఁజెంచి రు
త్పలశరూఁ డూర్ధ్వలోకముల

పై నిగుడించిన యమ్ములో యనన్.

క. నగరిపుఁ డివ్విధమునఁ జని

నగరీతివిశాలసాలనయనోత్సవదన్

ప్రగుణిత నవరత్న ధగ

ధగితన్ వాఙ్మాని రాజధానిం గనియెన్.

సీ. ఏప్రోలు వాణీవరేధితాశోకంబు

శోకంబు మోదంబు సుడియ దెందు

ఏపురి రవికోటిఘ్నణి యుతాభోగంబు

భోగంబు మోక్షంబు పొనఁగునెందు

ఏపురం బంబరశ్రీపరమాకల్ప

మాకల్పము వసెంతు రాద్యులెందు

పపూర్వతల్లి యహీనతరానంద
రానందదఘకర్మరతుల కెందు
సంతతవసంత సరసరసాలసాల
ఫలరసాలోలకీరాది పత్తిజాల
గదితఋగ్యజాపంబు నిష్కల్మషంబు
నగుచు నవ్వీడు జోడులే కలరు నెపుడు.

చ. వరజగదండభిత్తికడ

వన్నియకొట బహిస్స్థితాంబువుల్

పరిఘుల తఃపరప్రకృతిఁ

బాదమహావనదుర్గమై తగ్గె

కరమరుదారు నేపురము

కామరుషాపరుషారికోటులన్

దరియఁగనీయ దన్నలువ

నాల్గుమొగాలఁ బరామృశింపఁగన్.

శా. ఆలోకంబునఁ గోటిసూర్యనిభది

వ్యాప్తానమధ్యంబునన్

శ్రీలింపొందు చిరత్నరత్నవిలస

త్సింహాసనాగ్రంబునన్

బాలాదిత్యమహాత్మహస్రదశయుక్
పద్మోజ్జ్వలత్కర్ణికా
హేలాస్పష్ట జగత్త్రియుండు కొలువుం
డై ధాత చేతోధృతిక.

సీ. ఊణకళాఘటికాదికాలంబు సాకార
మై గడియార మందంద పల్క
గ్రహతారకారాశిగణము లల్లనఁ జేరి
పంచాంగదినశుద్ధిఁ బల్కరించ
సకలదిగ్దేవతల్ సభికుల నెల్లను
జోటులెఱింగి కూర్చుండ సనుప
పంచభూతంబులు ప్రణమిల్లి యెసృష్టి
నేమించునో యని మోముఁ జూడ
వేదములు వందిజనములై వినుతినేయ
శాస్త్రములు వేత్రపాణులై సంచరింపఁ
జెలఁగి కొలువున్న త్రైలోక్యసృష్టికర్త
నగరివాకిట నిజవాహనంబు డిగ్గి.

క. ప్రతిహారి తోడరా న

ప్రతిహారివిభూతి మెఱయ నమరేంద్రుడు ద

శతధృతిసన్నిధికిం జని
సతిచేసి సమున్నతాసనంబున నుండెన్.

ఉ. సారసపత్రనేత్ర విల
సన్నవసీరదగాత్ర పావనో
దారచరిత్ర కంసముర
దాసవజైత్ర రమాకళత్ర శం
పారుచినేత్ర బోధరస
మాత్ర పృథాసుతమిత్ర భక్తహృ
స్మీరజబాలమిత్ర వర
సీరజపత్రపవిత్రకీర్తనా !

క. కస్తూరీతిలకాంకిత
నిస్తులముఖచంద్ర వదననిందితచంద్రా
లస్తాకద్యుతివిస్తృత
కాస్తుభమణివత్తు విమలకమలదళాత్మా !

త్ర స గ్వి ణి
వారణాధీశదుర్వార భీవారణా
ధారణా యోగిహృద్వాసనిర్ధారణా

కారణశ్రేణికాకల్పనా కారణా
చారణక్షేమవై శాల్య దోచ్ఛారణా

- గ ద్య -

ఇది శ్రీమత్పాండ్య మండలాధీశ్వర శ్రీవిజయరంగ
చొక్కనాథ మహీనాథకరుణాకటాక్ష సంపా
దిత గజతురంగ మాందోళికా ఛత్రచామర
విజయకాహళభూరి భేరీబిరుదధ్వజ ప్రముఖ
నిఖిల సంపత్పారంపరీసమేధమాన స
ముఖ మీనాక్షీనాయక తనూభవ
శ్రీమీనాక్షీదేవీ కటాక్షులబ్ధకవి
తాసాంప్రదాయక వేంకట
కృష్ణపునాయక ప్రణీతం
బైన యహల్యాసం
క్రందనంబను మ
హాప్రబంధంబు
సందుఁ బ్రథ
మాశ్వా
సము.

శ్రీ
శృంగారాహల్యాసంక్రందనము

ద్వితీయాశ్వాసము

శ్రీ కనకవిమానాంతర
కాకోదరరాజతల్ప కలితాపేక్షా
శ్రీకనకాంగీప్రేమధు
రాకలితవిశాలవక్ష రంగాధ్యక్షా !

వ. అవధరింపుము.

క. ఆయెడ నవ్వలికథ సా
ఖ్యాయతి జనమేజయుండు కరుణింపుమనన్
ధీయుతవర్కుండు వైశం
పాయనుఁ డిట్లనుచుఁ బలికెఁ బరమప్రీతిన్.

ఉ. ఆమెయిఁ జిన్నిసవ్వు పద
నాబ్జనివాసినియైన చానకున్
గోమలకాంతివితమెఱుఁ
గుల్ ఘటియింప విరించి యిట్లనున్

“సేమమే నీకు సర్వసుర
 శేఖర, భద్రమే దేవకోటికి,
 ధీమహితుల్ మునుల్ సుఖులె,
 నీ విటువచ్చినదేమి” నావుడున్.

ఉ. “స్వామికటాక్షవీక్షలని
 శంబును గల్గుటఁజేసి యేమేయిన్
 సేమమే మాకు సర్వసుర
 శేఖర! నే నొకప్రశ్నచేసెదన్
 నీమునుస్పృష్టి నేసిన య
 నేకవిధప్రమదాజనంబులొ
 నేమదిరాక్షి చక్కనిది
 యేర్పడ నానతియిమ్ము” నావుడున్.

క. మోమునఁ జిలునవ్వెలయఁగఁ
 దామరచూ లనియె నముచిదమనునితోడన్
 “నామససుకు సరిపోయిన
 భామామణిఁ గాన నీప్రపంచములోనన్.

సీ. రంభ యెన్నఁగ జడప్రాయ యూర్వశి నల్పు
 జీవంబు లేనిది చిత్రరేఖ

వామన పొట్టిది వక్రాంగి శశిరేఖ
హరిణియటంటిమా యడవిమొకము
గానుగరోల్చాయఁ గనునత్తిలోత్తమ
పగలు చూచినచో నభాస తార
ధాన్యమాలిని మోము దర్శించిన ఖరంబు
పొండువుమేనిది పుండరీక
నాగకన్య లటంటిమా నడలు కుంటు
తక్కువారలచందంబుఁ దలఁపనేల
ముజ్జగంబులలో నున్నముదితలందు
నొచ్చె మొకయింత లేనిది యొకతెలేదు.

సీ. కన్నులై తే సరే, కన్నవిన్నదిగాని
మించుదళ్ళులు గ్రుమ్మరించవలదె!
చన్నులై తేసరే, స్మరరాజ్యపట్టాభి
షేకకుంభంబులై చెలఁగవలదె
వదనమైతేసరే, వరమనోహర్వాభి
శరదిందుబింబమై మెఱయవలదె
రూపమైతేసరే, చూపరకనులకు.
నిర్వాణసౌఖ్యంబు నింపవలదె.

- కాంతయైనంత సరియె నిష్కాముడైన
మానిమరునైన మరునిబందాలుగాఁగఁ
జేయవలవదె యిటువంటిచిన్నిచాన
ముజ్జగంబులలోఁగాన బుధనిధాన!
- మ. కుదురై యొప్పులకుప్పయై తనువునం
గోరంత యొచ్చెంబు లే
నిదియై నొవ్వని జవ్వనంబు గలదై
నిద్దంపుటాయ్యరియై
మదనోజ్జీవితయై గరాగరికయై
మాణిక్యపుం బొమ్మయా
మదిరాక్షిఁ సృజియింతు నే నొకతె మ
న్మాహాత్మ్యమున్ జూడుమా!"
- క. అనిపలికి పద్మగర్భుఁడు
తనగురుఁ గడుఁ బద్మనేత్రుఁడలఁచి ప్రయత్నం
బొసరఁ జతుర్దశలోకీ
పనితాజనతాతిశయితనై ఖరి యెసఁగెన్.
- సీ. చందురులోమైల జలజంబులో దువ్వ
యూడ్చి పోఁద్రోచి రెం డొకటిసేసి

అరుణాశ్మకాశిన్య మమృతపాండుగుణంబు
 నుడిగించి యారెంటి నొకటిసేసి
 అరులజో డెడయించి గిరులప్రతాపంబు
 పెకలించి యారెంటి నొకటిసేసి
 యిభతుండచాంచల్య మిల ననంటులజాడ్య
 మొడిచి యారెంటి దా నొకటిసేసి
 కులుకు నెమ్మొము కెమ్మొవి గుబ్బచన్ను
 లరిదియూరులు నిర్మించి యంగజునకు
 వింతకైదువుగా నొక్కదంతిగమన
 నబ్జభవుడు సృజించె నహల్య యనగ.

వ. ఇట్లు నిర్మించిన.

ఉ. అంబుజగంధి చక్కదన

మల్లనఁ గన్గొని విస్మితాత్ముడై
 యంబుజనేత్రుఁ డప్పుడు త్రి
 యంబకభావముఁ గోరె నాతఁ డ
 ప్రాంబకలీలఁ గోరె మది
 నాతఁడు గోరె సహస్రలోచన

త్వంబు నతండనంతనయ

నత్వముగోరె మతేమి చెప్పఁగన్.

చ. వనితనుగాంచి రంభ తల

వంచె, దిలోత్తమ హేము నల్లచే
సెను, శశిరేఖ లోఁగమలె,

జేష్ఠలుదక్కిను జిత్రరేఖ కాఁ
కనొగిలె హేమ, మైమఱపు

గాంచె మదాలస, తగ్గుజెందె వా
మన, కరఁగెన్ ఘృతాచి, యవి

మానత మేనక గాంచె నెంతయున్.

సీ. రాజయోగారంభరతులైన యతులైన

వదనంబుఁగని పారవశ్యమొంద

వరకుండలీంద్రభావనులైన మునులైనఁ

జిగురపాశముఁగాంచి శిరము లూఁపఁ

బద్ధాననాభ్యాసపటులైన వటులైనఁ

బదకాంతిఁగన్గొని ప్రస్తుతింప

నిర్గుణపరతత్త్వనిధులైన బుధులైన

నవలగ్నలతఁగాంచి యాసఁ జెంద

వినుతసకలాగమాంతవాసనలుగన్న
ధన్యులైనను నెమ్మేనితావిఁ గోర
నలినసంభవుకడ నిల్చె నయనవిజిత
ముగ్ధసారంగి యాజగన్మోహనాంగి.

ఉ. బాలకురంగనేత్రి నునుఁ

బల్కులకుఁ విరివింటివానిబా
బాలకువాదు షేదొడల
బంగరురంగుమెఱుంగు లంటికం
బాలకు రాదు నెమ్మొగము
బా గలపున్నమచందమామదం
బాలకుమీఁదు దానిసరి
బాలికలేదు జగత్ప్రియంబునక.

క. మందరమాదంతావళి

మందరమాచన్నదోయి మైజగ్గుజగా
హళాందరమా యాభామిని
ముందర మానినియుఁగలదెముజ్జగములలోక.

గీ. తూపు రూపుమాపుఁ దొయ్యలి నునుజూపు
సోముగోము నోము భామమోము

కెంపుసొంపునింపు శంపాంగియధరంబు
గారు సారు దేరు కలికినడలు.

గీ. లతల వెతలఁబెట్టు లలితాంగినునుమేను
కలువ గెలువఁజాలుఁ జెలువఁచూపు
శుకముమొగముఁ గొట్టు సుకుమారిమాటలు
దరముఁ దఱుము లీలఁ దరుణిగళము.

సీ. గిండ్లుగా గజనిమ్మపండ్లుగా బంగారు
చెండ్లుగా సంతిపాలిండ్లు దనరుఁ
గావిగా నమృతంపు బావిగా రుచిఁ దేనె
క్రోవిగా నలివేణిమోవి దనరు
రూపుగా షరుచేతితూపుగా సిరులకుఁ
బ్రాపుగాఁ బూఁబోణిచూపు దనరుఁ
గుల్కుగాఁ గపురంపుఁబల్కుగా రాచిల్కు
కళ్ళుగా లతకూనపల్కు దనరు
తమ్ములనుకొనుఁ దమ్ములఁగొమ్మ ముఖము
సరులు నీలంపుసరులకుఁ దరుణికురులు
వింటికొనలకు సమము వాల్గంటి బొమలు
వర్ణితముతాన శ్రీ లింతికర్ణములకు.

సీ. పల్లవమ్ములకాంతినెల్ల వమ్ముగఁ జేయు
కామినీపాదపంకజము నిజము
తామేలుసాగసు స న్నేమేలు ననిమించు
బింబాధరీప్రపదంబుడంబు
వరిపొట్టకట్ట లావరిపొట్టని తలంచు
కలికిపిక్కలరంగు కలహారంగు
రంభ మైపట్ట లారంభమంద విదుల్పు
తొయ్యలిబంగారు తొడలుకడలు
చిలువబొంగారు నయ్యారె, చెలువయూరు!
తొలుకనాకాశశులకొను చెలియొను
లలితపున్నాగముసనాభి లలసనాభి
కనకలికుచంబు వరబొలికాకుచంబు.

క. వరమా కరితల, మిందీ
వరమా కనుదోయి, హంసవరమా నడ, ని
ల్వర మాచెలింగన మరుదే
వరమాయగఁ దనరె లోకవరమా యనఁగన్.

క. కరమానునుదొడ, దర్శి
కరమాజడ, జంఘ మేల్మకరమా, చపలా

కరమా తనులత, కమలా

కరమా చెయి, చెలిని ధర సుకరమా పొగడక.

చ. కినిసి కుచాననాంగరుచి

గిన్నెలతో నెలతో లతోన్నతి

ఘనకచకంఠరూపములు

కందరమై దరమై రమైకృ మై

గొనబగు వాక్కటీక్షులటు

కోయిలకో యిలకో లకోరికో

వనితనాసల్ వళుల్ సడుము

బాలహరిక లహరిక హరి న్నగుక.

క. గోరస మాపల్కులరుచి

సారస మాముఖవిలాససంపద మరుచే

నారస మావీక్షణ మళి

కొరస మాకేశపాశ మబ్జాననకుక.

శా. బంతే చన్దవ నిగ్గు మేనురుచిపో

ల్పక జాళువామేలుడాల

దొంతే కన్నులధాశధశ్యరుచు లెం

తో కల్పకుక జూడ మేల్

బంతే కంతునిదుంతినేలునడలున్
 బాగై న యీభామకున్
 ఎంతేలేదు నమాస మెంచుటకుఁగా
 నీరేడులోకరిబులన్.

సీ. తనుస్సృజించినబ్రహ్మ తనయంద మీక్షించి
 తన్మయత్వము నొంది తత్తరింప
 నైష్ఠికులైన సనత్కుజాతాదులు
 మది జల్లుమన హరిస్మరణసేయ
 నధ్యాత్మవిజ్ఞానులైన సన్న్యాసులు
 పరవశులై గగుర్పాటుఁజెంద
 వాణియు నప్పరోవనితాజనంబులు
 మగవారు కామైతిమని తలంప
 ముద్దుముంగుల్లు కొనగోట దిద్దుకొనుచుఁ
 దెలివీచూపు లకాలచంద్రికల నీన
 నడలుగని ధాతతేజీలు జడనుపడగ
 బాల్యయావనకల్య యహల్య యొప్పె.
 సీ. అమృతాశనాధిపత్యము చెల్లునా దీని
 యధర మానకయంచు నమరవిభుఁడు

దక్షిణనాయకత్వముపోలునా దీని
 రతులఁ దేల్పకయంచు రవిసుతుండు
 నవరసరసికత హావశించునాదీని
 సారెఁ గూడకయంచు శరధివిభుఁడు
 సార్వభౌమస్థితి సమకూరునా దీని
 వెంట నంటక యంచు విత్తవిభుఁడు
 నలఘుశతకోటికాంక్షలు నతనుదండ
 భృతులు సుజనతృప్త లలకేహితములు
 నిన్నడింపఁగ ననిమిషదృష్టులైఁ
 అంబుజభవోపలాల్య సహల్యజూచి.

సీ. కల్కికటాక్షంబు గల్గితేగద తాను

గుసుమాస్త్రిఁడ నటంచుఁ గుసుమశరుఁడు
 కొమ్మవాతెఱతేనెఁ గ్రోలితేగద తాను
 మధువు నొదునటంచు మాధవుండు
 నెలతముద్దుమొగంబు నిమిరితేగద తాను
 ఘనకళానిధినంచుఁ గమలవైరి
 సుదతియూరుపుతావి సోకితేగదతాను
 గంధవాహుఁ డటంచుగాలివేల్పుఁ

దలఁచి రచ్చట సిద్ధగంధర్వయక్ష
చారణాదులు దత్కొంటిపూరవార్ధి
మగ్నులై చిత్రరూపులమాడ్కినుండి
రంత శచికాంతూఁ డెంతయు నాత్మలోన.
మ. ఎలమించుకొ దులమించు హేమలతయో

యీరేడులోకంబులన్
వలపించందగు కామదివ్యకళయో
వాంఛన్ ద్రిలోకీదృగు
త్పలనీహారమయూఖరేఖయొ జగ
ద్భాగ్యంబె యీరూపమై
లలిఁ గన్నట్టెనొకాక యింతులకు నీ
లావణ్యమున్ గల్గునే.

ఉ. డంబులు శైలశేఖరవి
డంబులు దీనికుచంబు లెన్న నొ
చ్చెంబులువల్కుఁ గుందనపుఁ
జెంబుల, నిద్రపుటద్దముల్ గపో
లంబులు, నీలమేఘపట
లంబులు పెన్నెరు తొర, యూర యా

యంబుజగంధి రత్న మిల

యందలి సుందరులందు నెంచగన్.

శా. రేరాజునగుమోముతో వనరుహ

శ్రీఁగేరుకందోయితో

బారణ్ గొల్వంగవచ్చు పెన్నరముతో

బాగైన నెమ్మేనితో

నీ రాజెవ్వడు సానురాగమున న

న్నే చూచుచున్నాడు మే

లారా సోయగమంచు జిష్టువు నహ

ల్యాభామయున్ గన్గొనెన్.

క. అప్పుడు పూర్వకకుప్పతి

తప్పక యత్తరుణిజూచె దరుణిమణియున్

తెప్పల నార్పక చూచెన్

గుప్పెన్ మరుఁ డిద్దఱన్ లకోరులచేతన్.

క. జగముల నన్నిటి నేలుచు

నగణితసౌందర్యవిక్ర మైశ్వర్యములన్

బాగడొందెడు తనకంటెను

మగువకుఁ దగినట్టి వేతె మగఁడుం గలఁడే.

చ. అని తనుజూచి తోడనె య

హల్యను గాంచి సభాసదావళి
గనుగొని తాను వేడునెడ
గాదనడంచు సురేంద్రు డిట్లను
“వనరుహగర్భ మీమహిమ

వర్ణన సేయఁ దరంబె యద్భుతిం
బనుపమ మక్షిభాగ్యఫల
మై తగు సృష్టి యొనర్చి తింతలోక.

ఉ. చక్కదనాలకుప్పయగు

చక్కెరబొమ్మను సృష్టి చేయుటె
యెక్కువగాదు దీని మది
కింపగు నాధుని నిర్ణయించిన
జక్కనితారతమ్యములు
సర్వ మెఱుంగుదు వైనఁ దెల్పెద
దక్కొరు లెవ్వరుంగలరు
తన్నికి నేనొకరుండు దక్కఁగ.

క. నరుల గిన్నరుల గి

పురుషులఁ జారణుల సిద్ధపురుషుల ఋషుల

బరికింపుము వీరలలో

విరిబోడికిఁ దగినవాఁడు ఏఁడని చెప్పుమా!

ఉ. ముందుగ నేను వేడితిని

మున్నగ నే నినుఁ బ్రశ్న సేయఁగా
నిందుముఖం సృజించితివి

యెవ్వరికిఁ బనియేమి దేవరా
జ్యేంద్రిరవోలె బాల ననుఁ

జెందుటయుక్తము జాతిరత్నమున్
కుందనమున్ ఘటించినఁ ద

గున్ మఱియొక్కటి యొప్పియుండునే.”

క. అనుటయుఁ బకపకనగి య

వ్వసజజుఁ డను “నీకు నీవె వడ్డించుకొనన్

జనునే యిప్పుడు నీ కి

వ్వనిత పొసఁగ దరుగు మగుడవచ్చినత్రోవన్”

క. అనిపల్కి యచటనుండెడి

మునులం గని వీరలెల్ల ము న్నొక తొకతెన్

గొనియుందురు గౌతముఁ డొకఁ

డనఘుఁడు నైష్ఠికుఁడు వాని కర్హ మటంఁమున్

క. అక్షపదుఁ భావితకమ
లాక్షపదుఁ బిలిచి ధాత “యబ్బదశాక్షిఁ
రక్షింపు మిది భవద్రవ్యత
దీక్షుకు శుశ్రూషఁజేయు ధృతమతిననుచుఁ

ఉ. తేటిమెఱుంగుముంగురులుఁ
దేటకనుంగవ లేతకొనులుఁ

వాటపుముద్దుమేనులును

వట్టువచస్సవ గల్లువారిఁగా

నాటకుఁ బాటకుఁ గవిత

లల్లుటకుఁ దిట్టమైనవారిఁగాఁ

బాటలగంధులఁ సఖుల

బల్వర నిచ్చి యహల్యకిట్లనుఁ.

క. “మునికిఁ దినకరసమధా

మునికిఁ బరిచర్యసేయు ముదితాశయవై

ముని కింశుకవనికిం జను

మునికిఁ నీకగుశుభంబు లుత్పలగంధీ!”

చ. అని పనివంచ మంచిదని

యంచితభక్తి విరించికిఁ వచా

వనితకు మ్రొక్కి యక్కలికి

వల్లు విభూషణభూషితాంగియై

మునిపతివెంట నేగె సుర

ముఖ్యుని వీడ్కొని; యింద్రుఁ డయ్యహ
ల్యను మది నెంచియెంచి మరు

నమ్ము లురమ్మున డుస్సి పాఱఁగన్

క. అమరావతికిఁ వెసఁ జని

యమరావలిఁ బనిచి కుసుమితారామములో

నమరారిన పువ్వులశే

య్య మరాళీగమనఁ దలఁచియాత్మగతమునన్.

ఉ. ఎన్నిక లేలనీలమణు

లెన్ని సరోజములెన్ని దొండపం

డ్లెన్ని దరంబులెన్ని గిరు

లెన్ని మృణాళములెన్ని పొన్నపూ

లెన్ని యనంటులెన్ని దొస

లెన్ని స్రవాళములెన్ని రత్నముల్

చెన్నగఁ గూర్చి యేకృతీచి

చేసెను ధాత తడంగమాలికన్.

చ. మదనునిపొందుఁ గోరి రతి

మానిని నోమిననోములెల్ల నీ
యదన ఫలించెనో యనఁగ

నంగనగుల్ఫము లుల్లిసిల్లు దఁ
త్పదము లొనర్చి పద్మజుఁడు
పాణితలంబు విదుర్పఁ జిందుత
త్పదమలకాంతిబిందులు ర
సాలకిసాలబిసప్రసూనముల్.

చ. మదవతిపాదముల్ దనకు

మాతృసమానములంచు ధాత స
మృదమునఁ బూజచేసినను
మంబులనన్ నఖపంక్తి యొప్పగున్
మృదుగమనాగమంబు లెల
మిన్ బరియించి యుపన్యసించు చా
యఁ దనగు మంద్రనాదకల
సాంసకముల్ నిలసిల్లు నింతికిన్.

చ. నవముగ మోముచంద్రుఁడు గ

సంబడి కప్పురి తావిగుప్పెడికి

రవికనె పిక్కటిల్లెను ఘ

నస్తనచక్రము లొప్పెడారకల్

నవిసెను బొల్వపుంజడది

నంబు లటంచని జైత్రయాత్రకై

కవదొన లుంచె నిర్గముగఁ

గంతుడనన్ జెలిజంఘ లొప్పగున్.

క. ఊరుయుగం బనుపేరన్

బొరెడుబంగారుసీటివాఁడను రతియున్

మారుడును జిన్నిగరిగలు

సారుగ ముంచినఁ జెలికి జానువు లమరున్.

క. కదలికలన్ మలినంబై

కదలికలన్ బొరలువిచ్చు కర్పూరంపున్

కదలికల నవ్వు శశిపా

కదలికయూరుజగి తెలిజగాచల్వ రుచిన్.

* * *

క. కలదని కొందఱు లేదని

యిలఁ గొందఱుఁ బలుక రెంటి కీరట్టుగ న

చ్చెలికొను మధ్యమస్థితి

మలయుచునుం డట్లుగాన మధ్యంబయ్యెన్.

చ. నలువగురోమరాజు యము

నానదివారి తదీయవీచికా

వళి వళులయ్యె నందు సుడి

వర్తులనాభి తదంతరీప మ

చ్చెలియనితంబబింబ మటు

చేరువ గన్నడునట్టి రాజనం

బుల పొటకట్టలున్ మఱియుఁ

బోవఁగ నాగెటిచాలు నొప్పగున్

సీ. తమ్మిమొగ్గులు గాదు తారావళీహృద్య

శృంగారభంగి నెసంగుకతన

గజకుంభములు గావు కంఠీరవేంద్రావ

లగ్నభంగైకభేలనము వలన

జక్కవకవ గాదు సరసల నెలవంక

లుంచంగ యోగ్యమై యుండుకతన

తై లేంద్రములుగావు తై లేంద్రగర్వంబు

ద్రుంచునె మున్న భ్రమించుకతన,

మున్న శంకరుఫాలాగ్నిఁ బొసఁగఁబడిన

యతను బ్రతికించునట్టి దివ్యానుత్తము

తెలుగు విశ్వవిద్య

గు నలయు

లునుచు బంగరుకలశంబు లఁనగవలయు
వనితకుచములు పొగడ నెవ్వరితరంబు.

క. తరుణికరద్వయసామ్యముఁ
బొరయన్ బ్రాయోపవేశే మొనరించెఁ గుశా
స్తరణమునన్ గమలంబులు
ధరణిఁ గుశేశయపదంబు దానం బూనెన్.

చ. ధరణిని గంధరాహ్వయముఁ
దాల్చి కుచాద్రితటోపరిస్థితీన్
దిరముగ నుండి క్రొమ్మెఱుగుఁ
దీగెచెలంగఁగ మాక్తికచ్చటా
భరణ మెసంగఁ గంబురుచి
పాటిల మోహతమంబు నించి య
మ్మరువపుబంతి యింతికి సు
మంగళమా గళమొప్పు మెప్పుగన్.

మ. సకలాభీష్టము లిచ్చునంచు సుమన
స్సందోహముల్ సన్న నా
యకరత్నంబని యెన్నునట్టి ననునా
హాళోమ్మకమ్మోవి యెం

చకయుండఁ గఠినంబటంచు ననుచిం
తాభారమున్ మీఁదఁ దా
చ్చికదా వేలుపు మానికంబుగనియెన్
జింతామణీ నామమున్.

క. పగడంబుడంబు వలదను
జగురాకున్ రాకుమనునుఁ జెలివాతెట యా
వగలాడినాస యాసం
పగిమొగ్గన్ బగులఁ ద్రొక్కుఁ బగమగలీలన్.

ఉ. క్రొన్నెలవంకశంక లిడు
కుల్కుబొమల్ గని యచ్చకోరముల్
పన్నుగ నొప్పు తెప్పల నె
పంబునఁ జొక్కపుతెక్క లార్చుచున్
కన్నులు గల్కికన్నులయి
కన్నడె నాజిగిడాలుఁ జూచి యా
కన్నులవింటిరాయఁడు జ
గంబులు గెల్వంగ డాలుఁగైకొనెన్

క. నానా కాంచనకోశచ
కాసాదృగ్విభ్రమంబు కణ్ణాటశ్రీ

భాసురమై, చెలిమోము వి
భాసిల్లె రాజరాజపట్టాంచితమై.

చ. అలికచమోముఁ బోలను ను

ధాంశుసరోజము లొక్కపుష్కర
స్థలమునఁ బ్రార్థనల్ సలుపఁ
జంద్రుఁడు పొందె బ్రసాద మంతలో
పల బహురాజసాన మధు

పస్పరిశంబున యోగభంగమై
జలజమటుంజై గానియెడఁ

జందురునిం గని సైచియుండునే?

ఉ. భామినియారు నూదిమొన

పైని జనుంగవపోక లుంచి యా
పై మఱినిల్చి కంఠము త
పస్పితి నబ్జత నొందె మోవియున్
దా మదిఁజూచి యబ్జతను
దప్పక పొందె మొగంబు నట్లనే
యేమఱకబ్జతం బడసె
నింపుగఁ గన్గవ చెందె నబ్జతన్.

చ. తొలి నవపత్రమై పటిమ
 దోఁపమిచే శతపత్రమై చలం
 బెలయ సహస్రపత్రమయి
 యింతిపదంబులు దాకి తోడనే
 దళములఁ బాసి రోసి బిన
 దండముఁ జెందె గముండ లుత్తగన్
 నలినము హంస సంగతి ది
 నంబునుగాంచు నభీష్టయోగమున్.

ఉ. మారుఁడు లోకముల్ గెలిచి
 మాతృగృహంబున నుంచె జైత్రతూ
 ణీరము లన్నయట్లు తరు
 ణీమణిపాదయుగంబుమీఁద జం
 ఘారమఁ చూడ నొప్పె నటు
 గాకయ హేమ మయోరుకాండముల్
 మీఱునె తత్సమీపమున
 మించినమంచితశైత్యసంపదన్.

ఉ. అంబుజగంధియూ రువుల
 యందముతో సరిబోరవచ్చి హే

రంబు గజేంద్రహస్తముతి

రంబుగఁ జెందెను దంతభంగ మ
య్యంబరదంతిరాట్కరము
నభ్రముఁ బట్టుక ప్రాఁకు దానిచే
తంబడునంటికంబములుఁ

దార్శ్నినినం దలవంపు తాఁగదా!

గీ. చిన్నిపదముల హలరేఖచేత నీత
దీలుపడు కౌనుచేత విదేహజాత
గోముమీఱినకటిచేత భూమిపుత్త్రి
యనఁగ విలసిల్లు సయ్యంతి యతనుదంతి.

క. కురులో యొమ్మగు తుమ్మెద
గఱులో చకచకితకాంతిఁగనునీలపురా
సరులో యిందీవరపుక
విరులో యిరులోయనంగ వెలఁదికి నమరుక.

గీ. తూండ్లు భుజములు జాళువాగిండ్లు గుబ్బ
లేండ్లుపదియాఱు నెన్నటికెన్నటికిని
విండ్లు కనుబొమ తొర, యీవెలఁది వేడ్కఁ
బెండ్లియాడినఁగద నేను బెండ్లిగాంతు.

ఉ. మాయురే! తత్సమాసే యగు

మానిని గాన జగంబులోన నా
హా! యిటువంటి చక్కదన

మవ్విధి యెవ్విధి జేయనేర్చెనో
హూయిరే! బాలచూపు తుద

లోక్కటఁ జెక్కడపుక మెఱుంగులై
నాయెద డుస్సిపారె రతి

నాథుని యాథునికాస్త్రవై ఖరిక.

సీ. మెలత మైజిగి బోలు మెఱుపుఁ జూచెదనన్న
నింపొందఁ గందోయి యెదుట నిలదు?

సఖిమోము సొబగొందు చంద్రుఁ జూచెదనన్న
మబ్బు నిబ్బరముగా మరుగువడెను

చెలిగుబ్బసరి జక్కవలను జూచెద నన్నఁ

బక్షపాతము గల్గి బైటఁ దిరుగు

మగువ యా రీడుపన్నగముఁ జూచెదనన్న

బిలములోపల నుండి వెడలు టరుదు

వనితయవయవసాదృశ్యవస్తువులను

జూచియేనియు నొకపాటి సుఖముఁ బడసి

కృంగారాహల్యా సంక్రందనము

చింత మదిలోన నుపశమియింతుననిన
దానికినిసైత మాబ్రహ్మ తాళడాయె.

చ. తన కది కూతురాయె పుర

దానవవై యికి జెల్లెలాయె న
వ్వనధిసుతామనోహరుడ

వాస్తవమస్తమనోరథుండు గా
న నది యలత్యమే నొకడ

నాతికి నష్టుడ నన్నటుంచి బా
పని పరి చర్య కంపె నల

బంగరుబొమ్మను బొమ్మ నేమనక.

క. కామునిచర్యల కగు చెలి

కామునిచర్యలకునగునె యకటా మాధు
ర్యామలసాహితీరసికళి

భామణికినిగాని మడ్డిగానికి దగునే?

గీ. కమ్మవిల్కానియమ్మల కమ్మలించి

నెమ్మి నేవేడ నెమ్మది సమ్మతిలక

పొమ్మనియె ముద్దుపుత్తడిబొమ్మ నియక
బొమ్మయే వాడు పెనుతాతిబొమ్మగాని.

చ. మునుకొని సిగ్గుతో నళికి

మో మటు ద్రిప్పి కరాంగుభిద్వయం

బునఁ జుబుకంబు నెత్తి నును

మోవిని గ్రోలిసఁ నొచ్చె నొచ్చె నం

చని తనలోనఁ బల్కుచు ర

వంతయుఁ గంతునిఁ దోపనీయకే

కనుఁగవ కింపుసేయు నల

కన్యను, గూడి చెలంగు తెన్నుడో.

చ. మిసమిసలీను మొల్కుచను

మిట్టల కట్టిటు కేలుసాచఁగా

దుసికిల నట్టె మిట్టిపడి

తొయ్యలి చెయ్యటుద్రోయ నెయ్యపుక

గొసరులఁ గుస్తరించి కొన

గోటను బొక్కిలిఁ జీటి మెల్లనే

యొసపరి నీవి కొగ్గుచు న

యో కడువేడుక లందు తెన్నుడో!

చ. చనుఁగవక్రేవఁ జూచుచును

స్వస్తికహస్తము చేతఁ గప్పచుకా

శృంగారాహార్య సంక్రందనము

గొనబుగ ముద్దు పెట్టుకొనఁ

గొంకుచు మో మటునిట్టుఁ ద్రిప్పుచున్
గనుఁగవ మూసి నాదు రతి

కాశలిఁ జూడక సిగ్గువెల్లిలో
మునుఁగుచు నుండు ముగ్ధయగు

ముద్దులగుమ్మను జూచు తెన్నఁదో!

సీ. సిబ్బెంపుగుబ్బలఁ జెనకనీయని సిగ్గు

చెనకినఁ బులక లెంచించు తమియు

కొమ్మరైన వాతెరఁ గ్రోలనీయని లజ్జఁ

గ్రోలిన చో మరుల్ గొలుపు వలపు

నెఱిగొప్పు కెంగేల నిమరనీయనినాన

నిమిరిన వలపున నిలుచు ప్రేమ

బిగిపోకముడి నంట విడువనీయని వ్రీడ

యెనసిన విడువక మనెడు తమక

మెదను సమముగఁ బెనఁగొన హృద్యమైన

వఃధ్యమవయస్సుముద్దుగుమ్మయును నేను

నందనోద్యానవనసీమలందుఁ గూడి

పొందికలచేత నానంద మొందు తెపుడో?

చ. పలుకులలోనఁ బిక్కులొక

పానుపునఁ బొలయల్కఁచిక్కులున్
కలఁకలు దీఱు మ్రొక్కులును గాటపుఁ
గొఁగిటిలోన సొక్కు ల
గ్గలమగుమోవి నొక్కులును
గామునిసాములనేర్పుటెక్కులున్
గల యల నిండుజవ్వనపుఁ గన్నియ
మిన్నను బొందు టెన్నఁడో.

చ. కలఁగి చలించు ముంగురులు

కర్ణములన్ నటియించు కమ్మలున్
చిలికెడు చిన్నికొంజెమట
చెక్కుల నించుక జారు కొంచెపున్
తిలకము నొప్పు బారుషర
త్రిశ్రమతాంతపిలోలనేత్ర యా
కలికిమొగంబు నెన్నఁటికి
గన్నులపండుపుగాఁగఁజూతునో?

ఉ. ఇంకొకసారి పోయి హరి

జేక్షణ నిష్ఠుని వేడుకొందునో

పంకగజర్భు నాతడు కృ
పారహితాత్మత నీయకుండెనా
కొంకు దొంగి జంగ యిడి
నూరుడు మారుడు లీల బాలచూ
తాంధ్రరసాయకానల శి

భావళికి శలభంబు జేయడే?

ఉ. ఆసరసీరుహాక్షిపయి

నానల నాసరివారు నవ్వ ను
ద్వాసితధైర్యత విసివి
వాసన వింటివజీరునమ్ములక
గాసిలుచున్నవాడ నను

గన్నడసేసె విధాత యయ్యయో!

దోసముకాదొకో తనకు

దొయ్యలి నీయక యిట్టు లేచుటల్.

సీ. చాన! రమ్మని మోవిచవి గ్రోలగల్గితే

మధులక్ష్మి కీ పుష్పమంటపంబు

కలికిమోమున మోము గదియింపగల్గితే

యజ్ఞునకును గమలార్పణంబు...

అరవిందముఖకొప్పు నటుమంగఁ గల్గితే
 నీలకంధరునకు నెమలిపించె
 కలకంఠిపల్కు ల్లాకర్ణింపఁగల్గితే
 హృదయవాద్విజుల కభీష్టఫలము
 అలికచకుచంబు లంటంగఁ గలిగెనేని
 యేడుకొండలరాయని కేనుభక్తిఁ
 గనకశిఖరము లెత్తింతుఁ గంతుకాఁ
 తీరుఁగాక! వయారి న్ న జేరుఁగాక!

క. అని యనిశముఁ జింతించుచు
 ననురానమునన్ దరంగితాశాశయుఁడై
 వనితను మనమునఁ దలచుచు
 ననిమిషపతి వెండియున్ మహామోహమునన్.

సీ. మగువపాదములని చిగురుటాకులనెత్తు
 సఖియూరులని కదళికల హత్తు
 సతినితంబంబని సైకతస్థలి వ్రాలు
 చెలువవళులని వీచికలను దేలు
 మెల్లతయూరనుచుఁ దుమ్మెదఁచాల్కుఁగ సినొక్క
 కల్పితచన్దులని జక్కవల నొక్క

పొలతి గళంబని పో కబోదియ నూను
వెలదిమోవి యటంచు బింబ మాను
రమణినేత్రంబులని చకోరములఁ జూచు
తెలిసి తోడనె విరహార్తి నిగులుఁజెందు
చెలువకొప్పని నెమ్మికై చేయిఁ జూచు
కందు నందనమందు సంక్రందనండు.

సీ. ప్రతిలేని చిత్తరుప్రతిమ నీడ్వంగఁ బోయి
ముదిత కాదని యెంచి బెదరి చూచు,
తననీడఁ గని కౌఁగిటను జేర్చఁగాఁ బోయి
మగువ కాదని యెంచి వగచి నిలుచు
మొనసి యింద్రాణితో ముచ్చటాడఁగఁ బోయి
మునిరాణి కాదని ముగుద నెంచు
కనుమూయఁ దోచురూపును బట్టఁగాఁ బోయి
తరుణి దబ్బరటంచుఁ దత్తరించు
రమ్మనుఁచుఁ జేరుఁ జెంతల క్రిమ్మిచేరు
మోహమెదఁగూఱుఁ గళఁదేరు ముద్దుఁగోరు
గోరికలమీఱుఁ బలుమాఱు మారుమాఱు
అమరవిధుఁ జెట్లు ధనరాధు ఫట్టెలాడు.

ఉ. జాదులు నూదులంచుఁ దెలి

చల్వలు చిల్వలటంచుఁ గప్రపుఁ

వేదులు నేదులంచు నెల

నిగ్గులు నగ్గులటంచు రాజకి

రాదులు వాదులంచు మణి

హారము భార మటంచు నెంచుచుఁ

పై దలిపైఁ దలిర్చు తమి

పర్వ సుపర్వవరేణ్యుఁ డుండఁగన్.

ఉ. అచ్చట నాయహల్యయువి

యచ్చరవల్లభురూపసంపదల్

మెచ్చుచుఁ బచ్చివింటియెకి

మీనిలకోరికి నిచ్చ నొచ్చుచున్!

నెచ్చెలిచాలు గొల్వ సవ

నీయహతాశనధూమమండలా

భ్యుచ్చయపేష్టితాగము త

పోవనభాగముఁ గాంచె సంతటన్.

సీ. ఉంఛధాన్యసమర్పితోర్వరాధీశార్వా

వృక్షభాగాంకితసైకతంబు

త్రిషవణాష్టతమానిధృతవల్కలాంచల
 పృషతచంద్రకవజ్ఞ రీతటంబు
 మునిబాలకానీతపునరంకురత్కుశ
 శ్యామికాకోమలక్షాతలంబు
 పృషదాజ్య హేమసమేధమానహతాశ
 ధూమగంధావృతవ్యోమభాగ
 మతిథిపూజార్హవస్తుసమార్హనైక
 సంగ్రహవ్యగ్రగృహమేధిసంకులంబు
 శాంతము నగణ్యపుణ్యనిశాంత మగుచు
 శ్రమముల నణంచు గౌతమాశ్రమముఁజేరె.

క. జలజాతాసనునాజ్ఞ
 కలకంఠీతిలక మపుడు గౌతమమునికి
 చెలఁగి పరిచర్య సేయుచు
 ఫలకినలయకుసుమసమిదుపాస యొనర్పె.

క. తాళీహింతాళీకం
 కేళీవకుళామనారికేళీకుహళీ
 పాళీఘనకేళీవన
 మాళీతతి గౌతమఁజేరె పాళీకముగ.

చ. అభికచ ముంగురుల్ గనిన

యబ్బములందలి తేంట్లు దూతెఁ దొ
య్యలిపలుకుల్ విసంగఁ బొద
లంతట గోయిలదండు చేరె నె
చ్చెలికుచకుంభముల్ గనుచుఁ
జెట్లకుఁ జక్రములెల్లఁ బూతెఁ గో
మలినడయందముల్ దెలిసి

మానసమున్ వడిఁ జేరె హంసముల్.

సీ. అందముల్ త్రిభువనానందముల్ స్మరమూల

కందముల్ సరసమాకందము లివె
తుంగముల్ పుషితసారంగముల్ వాసనా
రంగముల్ లలితనారంగము లివె
చారువుల్ నవకేసరోరువుల్ భాజిత
మేరువుల్ వికసన్నమేరువు లివె
సైకముల్ మధురసానేకముల్ కృతజనా
శోకముల్ పుష్పితాశోకము లివె
పొగడ నెగడిన మొగడల పొగడలివియె
తుంట్లవిలుదంట నంటుల నంటులివియె

కొమ్మచనుగుమ్మ యొమ్మల నిమ్మలివియె
కలికి! యీతోట చిగురువిల్కానికోట.

ఉ. బాలనిజంబు నీపలుకు;

భాసిలుకొమ్మలు కొత్తడంబులున్
రాలు రజంబు మందు బలు

నారీకెడంబులపాళెలున్ ఫిరం

గీ లలపండ్లు గుండ్లు నళి

కీరచకోరమయూరపాళియు

తూలబలంబు నైన మరు

కోటయె యీయెలదోట చూడఁగన్.

చ. తెలివిరిపొన్నగిన్నియల

తేనియమద్యము లాని సొక్కులన్

గులుకుచు మొగ్గచంటిలత

కూసరుమోవుల నొక్కి ముద్దుకో

యిలపలుకుల్ చెలంగ సల

యింతులపయ్యెడ లొయ్యఁ దీయుచున్

చిలకపుఁ డావు లంధుచును

ప్రివ్వరి తెమ్మెర గ్రమ్మఁ నొమ్మరో!

చ. కుసుమసమూహవాసనలఁ

గుల్మేడు నీలతకూన యొక్కతా
పసతరుఁ జేరవచ్చె నదె
పద్మదళాయతనేత్ర కంటివా
కుసుమసమూహవాసనలు

గుల్మేడు నీలతకూన యొక్కతా
పసతరుఁజేరి యుండుటిది
పద్మజ నానతిఁ గాచె కోమలీ!

చ. అమితమరందతోయముల

సర్ఫము పాద్య మొసంగియన్ మద
భ్రమరరవంబులన్ గుశల
భాషణముల్ సవరించి వేడ్కతో
గమలజుమ్మడుకూతురని

కైకొని నిన్ను వసంతలక్ష్మి ప
క్షముదగఁ బూజ సల్పెడు ల
సద్విసతంతుసహృదరోదరీ!

క. దాడింబపండ్లకై వెస

వేడెంబులువెట్టెఁ జలుక విరిబోణి, నీ

కోడెచనుగుబ్బగవక్తె

వేడుకఁ బడి తిరుగు నమరవిభుమదిఁ బోలెన్.

ఉ. అన్నలమిన్న శోకహర

మాట యశోకసమాఖ్యఁ గాంచు నీ.

సన్నతశాఖరాజమును

సారెకుఁ దన్నెదవేమి న్యాయమే

కన్నులవింటిబోయకును

గైదువు లిచ్చి సమస్తపాంథులన్

మన్నిగొనున్ బలాశి యిది

మన్నన కర్హమటే విలాసిని!

క. నుడువుచు నీగతిఁ జదలన్

నడుముల్ బిగియంగఁ జుట్టి నారీనివహం

బెడనంతఁ దన్నఁ బొగడంగ

నొరిగట్టెను మారుఁ డఖిలయువధృతిహృతికిన్.

సీ. మైనిగ్గుసొంపు సంఘివసంతములచే

బ్రమ్ముతు మ్మెదబారుఁ బాటఁ దరిమి

సంకుమదామోదసహజవాసనలచేఁ

జలుకల నెల్ల దిక్కులకుఁ ద్రోలి

లోలమానాపాంగ జాలకశ్రేణిచేఁ
 బికజాలములఁ బికాపికలు చేసి
 నెఱిగొప్ప నెఱకప్పనీలాభపంక్తిచే
 మదమరాశంబుల నదరఁ దోలి
 తావి యుడివోనివిరుల క్షతంబులేని
 ఫలములు నచుంబితములైన పల్లవములు
 నంచ లంచలఁగలఁచని మంచినీళ్లుఁ
 దరుణి యొసఁగంగ మునిపతి తపము సేసె.

ఉ. ఆతరళాక్షియందము మ

హత్తరమా కటిమందముఁ వచో
 జాతగళస్మరందము ని
 జంబగు నెమ్మొయిగంధముఁ బెడం
 గా తరితీపుచందము మ
 హామునిఁడందము నొంపదామె నం
 తే తరుణీవిలాసముల
 ధీరులచిత్తము దత్తరిల్లునే.

క. ఆనిష్ఠానిధినిష్ఠయు

భూనుతమగు బ్రహ్మచర్యమును గాంచి యజం

డానాతిఁ బెండ్లిసేసెన్

గానేతరధైర్యఖనికి గాతమమునికిన్.

చ. సతతము నగ్నిహూతపరి

చర్యయు దేవపితృప్రతోషణం

బతిధిసమర్చనంబు మొద

లైన గృహస్థవిధానమెల్లఁ బ్ర
స్తుతమతిఁజేయు గాతముని

తోడ నహల్యా కృతానుకూల్యమై

స్థితి విలసిల్లఁ గాపురము

సేయుఁ బురంధ్రులు సన్నతింపఁగన్.

క. వనజాక్షి యిట్టులుండియుఁ

బనిదీరినవేళ నొంటిపాటున బలసూ

దను చక్కదనమె తలఁచున్

వనితల నమ్ముదురె శివశివా యెంతైనన్.

ఉ. జన్మములందు నింద్రుగూణ

శంసనముల్ విను సాదరంబుగాఁ

బన్నహవిర్విశేషములు

పాకవిరోధికి నిచ్చమెచ్చుగాఁ

గ్రన్నన సన్నతించు శచి

కాపురమే కద కాపురం బటం

చన్నలినాయతాక్షి తన

యందముఁజూచు శిరంబు నూఁచుచున్.

ఉ. వేళ యెఱింగి కూడి రతి

భేదములన్ దనియించి యల్లినన్

బాళిని బుజ్జగించి రస

భావములన్ గరఁగించునాయకుం

డేల యదృష్టహీనలగు

నింతులకున్ లభియించునంచు నా

లోలవిశాలనేత్ర తన

లోపలఁ గుందుసు వెచ్చనూర్పుచున్.

మ. ప్రమదారత్న మహాల్య యింద్రుని మదిన్

భావించుఁ దోడ్తోస ధ

ర్మము గాదంచుఁ దలంచు నెంచినగతిన్

రానిచ్చునా దైవమం

చు మదిన్ వేసరు నిచ్చవచ్చువిభుఁడున్

సాంపొందు టిల్లాండ్ర కే

లమరుంబొమ్మను నోడుపుట్టువున నా
హా, పుట్టనొనా యనున్.

గీ. కోరఁదగినట్టి కోరికల్ గోరవలయుఁ
గాని రాయలుగను కలన్ గాననగునె?
పంగుఁడై నట్టి జనుఁడేడ, గంగయేడ?
యెల్ల నీవట్టివెతలని యూరకుండు.

మ. అది యట్లుండె సురేంద్రుఁ డంతట నహ
ల్యాయ త్తచిత్తంబుతో
హృదయాంతర్గతచింతతో ననుదినో
ద్రిక్తానురాగంబుతోఁ
గదియంగూడని కాకతో నవిజహ
ద్గంభీరభావంబుతో
మదనోన్ముక్తనవాతిముక్తశరసం
పాతంబు సైరించుచున్.

చ. మదనుఁ డనల్పశిల్పకళ
మాటికి నేర్పంగ రాగసంపదల్
కుదురుగ సంఘటించి యవి
కుంతితభావనపేరితూలికన్

హృదయపుఁ బల్కయందు నవ
నీరజలోచనరూపవైఖరుల్
నిదితముగా లిఖించుచును

లేఖివిభుం డనిశంబుఁ గన్గొనున్.

సీ. అంగతాపముడింద హరిచందన మలంద

నది మేనికాకచే నన్నియయ్యె

శ్వాసవేగ మణాప జలజ మాస్రూణింప

నది కంతుసమ్మోహనాస్త్రమయ్యె

తనువుచెమ్మట దీర్పఁ నౌపారజలమార్ప

నది మారభోగివిసాంబు వయ్యె

డెంద మారటదీఱ నందనవనిజేర

నది యసిపత్రవన్యాభ మయ్యె

ముల్లుదీసినయెడఁ గొట్టుమొత్తినట్టు

లొకటి సేయంగఁబోయిన నొక్కటయ్యె

నెంతగ్రహచారమో నిర్బరేంద్రునకును

మకరకేతుమహాదశ వికటమయ్యె.

సీ. మందారవనికేగు మందారవనిలోన

డెంద మానందంబు నొందకున్న

మందాకినికి నేగు మందాకినీతటి
 మారజ్వరనిదాఘ మారకున్న
 మందరగిరి కేగు మందరగిరియందుఁ
 బొందికగాఁ బ్రొద్దునోవకున్న
 బిందునకసికేగు బిందునకస్సులో
 నారాటమింతేసేఁ దీటుకున్నఁ
 బుడమి కేసించి గోమమునివ రేఘు
 నాశ్రమంబున కేగి యాహల్యమేని
 కమ్మనెత్తమ్మనెత్తాఁ గొమ్మ సోఁడఁ
 గొంతవిశ్రాంతిఁ గనికొక కుధర్పైరి.

ఉ. ఒక్కొక్కవేళ వచ్చి పురు

హూతుఁడు జంగిలిమొక్కి జాళువా
 చక్కని కమ్మతమ్మి కవ
 చానపదంబుల సంతుసట్లుగా
 మక్కువ మానికిచ్చు ముని
 మానిని కిచ్చు వధూటి నవ్వు లేఁ
 జెక్కులఁ దోడఁ గన్నఁగవఁ
 జేరును నాతనికేలు మాటుగఁ.

చ. ఎవరది యింటిలోపల? స

దెవ్వరు? శక్రుడ; చెల్ల! మీరలా,
యివలికి రండు; నీదుమగఁ

డెక్కడ? మూలఫలారమేగె; రా
నువిదరొ, తామసంబగునొ?

ఉండును, పూజలు గాంచిపొందు; సే
యవలయు పూజ నీవెఱుంగ

వా? యస సిగ్గున నేఁగునప్పుచున్.

మ. మునితో నింద్రుడు మాటలాడునపు డం
భోజాక్షి కీలంచె గ

ల్లన మైజల్లన మాట తోవక వితా

కై యుండి దద్యావమున్

గని యాజవ్వని సిగ్గు ప్రాశ్నిమయు శృం

గారంబు లేనప్పులున్

మొనయంజూచు నతండు చూచిన మర

ల్చున్ జూపు వేతొక్కెడన్

ఉ. ఈనళినప్రవాళములు

నీకదళితరు లీమహిస్థలం

చినడబావి యీఖగము

లీలత లీక్రముకాభిరూప్యమీ

భూనుతనామలక్ష్మీయు ప

పూర్వములంచు నుతించు వాసపుం

డానలినాక్షిచక్కదన

మాశ్రమవర్ణనగా మునీంద్రుతో.

ఉ. రంగదభంగనైభవము

రాణిల యజ్ఞములందు సభ్రమా

తంగము నెక్కి యిచ్చుచుండు త

దాశ్రమవీధిని వచ్చుచో జెలిక

ముంగటఁ జూచి కన్నలను

మ్రొక్కు మనస్సున గొంగిలించు న

య్యంగన రెండునంగని య

నంగుండు పువ్వులునైచు కత్తికి

క. ఈగతి నింద్రుఁ డహల్యా

రాగతిరస్కృతశచీపురంద్రీరతియై

ద్రాగతివేలకృతస్వ

హృగతియై తిరిగె నాసుపాసిన రీతి.

ఉ. కౌస్తుభచారువక్షు సిత
కంజదళాక్షు కళిందకన్యకా
నిస్తులనీలవర్ణ కమ
నీయ చరాచరమాననీయ ప
ద్మాస్తనకుంకుమాంకనవ
మండన దానవదర్పఖండనా
కస్తురిరంగ రంగపుర
క్షైరవపూర్ణకురంగలాంఛనా!

క. కుందారవిందసుందర
మందారసుక్తిర్తిహార మహితవిహారా
నందారుజనాభీప్సిత
బృందారకరత్న సమరభిన్నసపత్నా!

మత్తకోకిల

చంద్రపుష్కరిణీతటాంచల చార చారణసన్నతా!
మంద్రనీరదమాలికాసుకుమార మారశరోపమా!
సాంద్ర సత్కరుణానవామృతసార సారసలోచనా!
ఇంద్రచంద్రది సేంద్రముఖ్యసు రేఖ యీశవిభాసితా!

గ ద్య.

ఇది శ్రీ పాండ్యమండ లాధీశ్వర శ్రీ విజయరంగ
 చొక్కనాథ మహీనాథ కరుణాకటాక్ష సంపా
 దిత గజతురంగమాందోళికా ఛత్రచామర
 విజయదోహశ కాహశభూరిభేరిబిరుద
 ధ్వజప్రముఖ ఖిల సంపత్పారంపరీ
 సమేధమాస సముఖ మీనాక్షి
 నాయకతనూభవ శ్రీమీనా
 క్షీ దేవీకటాక్షులబ్ధకవితా
 సాంప్రదాయక మేక
 ట కృష్ణప్పనాయక
 ప్రణీతంబైన య
 హల్యా సంక్రం
 దసంబంధ మహా
 ప్రబంధంబు
 సందు ద్వితీ
 యాశ్వా
 సము.

శ్రీ
శృంగారాహ్లాసంక్రందనము

తృతీయాశ్వాసము

శ్రీ తరుణీనయనోత్పల
శీతమయూఖాభిరామ శ్రితజనవాంఛా
జాతప్రతిపాదన చణ
చేతోవ్యాపారనిరతి శ్రీరంగపతి!

వ. అవధరింపుము.

క. శ్రీయుతుడగు జనమేజయుఁ
డాయతమతి నవలికథల సడిగిన మదికిఁ
హాయి దలిర్పంగ వైశం
పాయనుఁ డిట్లనియె లోకపావనచరితఁ.

క. ఇటులుండ నొక్కనాఁ డా
కుటిలాలసి కిడకు ఎచ్చెఁ గొంకిక ఘటనా

ఘటనాకోవిదమతియగు
జటిసీమణి యోర్తు లలితసత్వరగతియై.

చ. పదముల యోగవాగెలును
బాణితలంబున నాగబెత్తమున్
నుదుట విభూతిరేఖయు మ
నోజ్ఞకటితటిఁ గావించిరె పొన్
బొదివినయట్టి యొక్కమొగ
పున్ రుదురాకలదండ సందిటన్
వదనమునన్ మృదుస్మితము
వర్తిలు యోగినిఁ గాంచి భక్తితోన్

క. వందన మొసర్చి పూజల్
పొందికగాఁ జేసి వీరమున నునిచియు బా
లేందుముఖ యెందుఁ బోయెద
వెం దుండుదు విందు వచ్చుఁ టేమి యటన్నన్.

ఉ. ఉందును సత్యలోకమున
యోగబలంబున నెల్లదిక్కులన్
గ్రందుగ సంచరింతు శశి
ఖండకిరీటికిఁ దద్వధూటికన్

మందరధారికి రమకు

మాటలబోటికి నవ్విరించికి

పొందికలం డెడాటములు

పుట్టిన మాన్పదు వారు మెచ్చంగ.

క. నందనవని నిన్ను సం

క్రందనుఁ గనుఁగొంటి నతనిఁ గనిసంతనె నా
డెందము భగీలుమనియె

దందడిబడు వానిదీనదశ యేమందుక.

సీ. నిబిడోష్ణనిశ్వాసనికరంబుచేఁ గల్పు

వనవాటి తాపింభవన్నె గాఁగ

కల్పనలకల్పకందర్పవహ్నిచే

నెసఁగు వివాక యిట్టింకులింక

ధారాళ నేత్రంబు ధారాతివృష్టికి

జలదసందోహ మాశ్చర్యమొంద

నత్యంతకఠినదీనాలాపములచేత

వజ్రమేనియు గుండెపగిలి యెడల

కరుణయెల్లఁ బుమాకృతిఁ గాంచినట్లు

విరహతాపంబు మూర్తీభవించినట్లు

తలఁచి పలుకంగరాని దుర్దశలఁబొందు
మఘవు నే నందుఁగనుఁగొంటి మచ్చెకంటి.

ఉ. ఎవ్వతెమీఁదనో హృదయ

మీభువనత్రయనాథునితగా

రవ్వలఁబెట్టినట్టి యల

రక్కసి యెవ్వతో చూతమంచు నే

నవ్వనమధ్యకుంజకుహ

రాంతరసేమ నణంగియున్నచో

నవ్వలశాసనుండనియె

నవ్వల నవ్వలమానవేదనన్.

ఉ. ఏలస్మజంచె దాని సను

నేలస్మజంచెను బ్రహ్మదానికే

లాలితరూపయశావనక

శాలలితాంగవిలాసవిభ్రమం

బేల నొసంగె? బేలతన

మేటికి నిచ్చె? మదీయబుద్ధికిన్?

బాలికతోడ నామసవి

బల్కెడువారి జగానఁ గానఁగా.

మ. కలలోఁ జూతునటన్న నిద్ర యెఱుంగఁ
గన్నారఁ జిత్తర్వునఁ
దెలియం జూచెదనన్న బాష్పములచే
నేత్రాబ్జముల్ క్రమ్యేడిఁ
కలయఁ ధ్యానముఁ జేతునన్న మది ను
న్మాదంబు సంధిలైడిఁ
ఇలలోఁ బాళఁగరానితాప మహాహః
యెఱ్ఱోర్చెదం వైవమా!

చ. కులుకుఁగొయారపున్నడలు
గుబ్బచనుంగవ గొప్పకన్నులఁ
తొలుకరిక్రొమ్మెఱుంగుగమి
తో గమితోపమమైన మేనితో
నలయలివేణి లోవెలి న
హర్షిశముఁ గనుపట్టుచుండియుఁ
జలగత చంద్రమండలము
చాఢ్యునఁ జేతికి సబ్బ దక్కటా!
మ. ధనికుఁ జేయును లోభివాని నెఱదా
తఁ బేదఁగాఁ జేయు ర

త్యనభిజ్ఞుండుగు నెడైకు మదనతం
 త్రప్రాథయాదాని భా
 ర్యనుగాఁజేయు నటన్నకోపమునఁ గా
 దా బ్రహ్మశీర్షంబు ద్రుం
 చెను శంభుం డటుగాన వానికి ననౌ
 చిత్త్యం బిలక జెల్లునే?

క. అని పలికి చిత్రఫలకం
 బునఁ దనభావమున నున్నముద్దులగుమ్మక
 దనువునఁ బులకలమొలకలు
 పెనఁగొనఁగా వ్రాసి చూచి పేరెద నునిచెక.

క. ఆరూపము నీరూపము
 సారూప్యముఁజెంది యుండె జలజదళాక్షీ!
 మారుడు స్వైరవిహారుడు
 వీరినివారని మదివివేకములనుచుక?

ఉ. మోవిని మోవి జేర్పు నది
 ముద్దిడకున్నను మ్రొక్కుఁగేల ని
 చ్చావిధిఁ గొఁగిలించు నది
 చన్నులనొత్తమి వెచ్చనూర్పుఁ జే

నీవిక నంటు హత్తమికి

నెవ్వగఁ బొద్దును బూవుఁబాన్పుపై

దై వముఁదిట్టుఁ దిట్టుకొనుఁ

ద న్ననుఁ దిట్టును బెట్టుమూర్ఖిలున్.

చ. యమవరణాదు లెవ్వనిక

టాక్ష మపేక్ష యొసర్తు రాగమా

గ్రములు యదీయరూపగుణ

కర్మము లెన్నను, వందినైఖిన్

హిమకరసోదరీరమణుఁ

జెవ్వని వాకిటికార్శకర్త యా

యమరవరుండు కోరె నిను

నంగన, నీదగుభాగ్య మెట్టిదో!

చ. కొసరులొ చెక్కు నొక్కుటలొ

కూకిరవల్ పలికించి పల్కుటో

యొసపరియల్కులో నయము

లో రతిసుద్దులొ వింతముద్దులొ

పనఁ దొడసందుపొందికలొ

వాతెరమార్పులొ ప్రక్కమార్పులొ

రసికతలేని గేస్తురతి

రామకు నేరుసుఖంబు చెల్పుమా!

చ. వ్రతములఁ గృహకొటి నుప

వాసములఁ దనువుల్ కృశింపఁగా

మతి సరళిఁ శిరోవృత్తిని

మాసముతో మొగమోరగా వడిఁ

పితరులయొప్పు దీరెనని

పింతుస యశాన్య మున్నకాఁగి

తతిహృదయంబు నేచుబలు

తాపసులఁ బనులించు నెంచుమా!

సీ. నేటి కమావాస్య నేటికిఁ బుష్పమ

నేటికి సంత్రాంతి నేడువిషువు

నేడు వృత్తిపాత నేటికి వైధృతి

నేటికి మన్వాది నేటికిఁ దిథి

నేటి కేకాదశి నేటికి ద్వాదశి

నేటికి శివరాత్రి నేడు వ్రతము

నేటికి ఋతుకాలనియనుంబుదప్పెను

నేటికిఁ బోనిమ్ము నేటి కోప

మనుచు దినములు గడపుచు నలనులైన
పాపజాతులు పెండ్లాడి పాలవంటి
వయసు వమ్మొనరింతురు వనితలకును
బుడమి నిల్లాలిపుట్టుక పుట్టనగునె?”

చ. అనుటయు సర్వకోపదర

హాసవిలాసలసన్నుభాబ్జయై
యనియె నహల్య యిట్లనుచు
“నమ్మకచ్చెల్ల! యిటాడఁ జెల్లునే?
నను నటువంటిదానిఁగ మ
నంబునఁ నెంచెదో యెంచకున్న నీ
యనువున నందువా యెఱుఁగ
వా మగువా, నను నాదుచిత్తమున్.

ఉ. ఎవ్వరి నేను మున్నుమొగ

మెత్తి కనుంగొనఁ జూచినావు! నే
నెవ్వరి చెంగటన్, నిలిచి
తెవ్వరితో నగి, తేమిచేసితే
నెవ్వతె నింద్రుఁ డెవ్వఁడు బ
భీ! నను భోటికి నిట్టిసుద్దులా

ఇవ్వని మూలనున్ననను

నేటికి ముంగిటి కీడ్చే చేరీ!

ఉ. వేది యలంకరించుటయొ

వేల్చి కమర్చుటయో హచిస్సులన్

బోదిగఁ జేయుటో కుసుమ

ముల్ గొనితెచ్చుటో దేవపూజ క

గ్రోదకమాహరించుటయొ

యుగ్మలి, మా కిటువంటి నుద్దులీ

బోదలరానఁ గాను ననుఁ

జల్కనఁగా నెదలోఁ దలంపకే.”

గీ. అనిన యోగిని యెల నగవంకురింప

“ఘనకచవు నైలకుచవు సైకతనితంబ

వేను నినుఁ జల్కఁగానెంతునే మృగాక్షి!

పంచకన్యలలో నెన్నఁ బ్రముఖవీవు.

ఉ. ఎంతతపంబు సేసిన మ

తెంతపతివ్రతనిష్ఠ నున్నఁదా

నెంతకృశించినన్ వ్రతము

లెన్ని యొనర్చిన నెన్నిపుణ్యతీ

ఘాంతరముల్ చరించిన నొ
యారికి రూపవిలాసవంతుడౌ
కౌతునిఁ గాఁగిలించిన ను
ఖంబు లఖించునటే విలాసిని!

ఉ. ఎందును సంచరింప కఖ
లెంద్రియముల్ సుఖమొంద డెందమున్
బొందుగఁ దన్నుదామఱవ
బుద్ధి కగోచరమైనయట్టి యా
నందము బ్రహ్మ మందు రది
నవ్యవయోనవమోహనాంగియా
చందనగంధికిన్ దొరకుఁ
జక్కనిమక్కువకాఁడు చిక్కినన్.

ఉ. చేతన మాటయే యరిది
చేతనమైన మనుష్యజన్మ మ
త్యాతతపుణ్యలభ్య మటు
లైనను స్త్రీజననం బలభ్య మా
జాతికిఁ గామమున్ సురత
సౌఖ్యము హెచ్చది పోవఁద్రోచినన్

పాతక మాతృహత్యకు స

మం బగుపాతక మొక్కటున్నదే.

సీ. కాంతుదంతక్షతిఁ గాంచనిమోవియు

మోవియో చల్లమ్ముమోవిగాక

* * * *

ప్రాణేశుఁ డనుభవింపని యశావనమ్ము యశా

వనమటే నిజమ యవ్వనము గాక

పతిమేన మకరికల్ వ్రాయనివేళ్లును

వ్రేళ్లటే కలజువ్వి వేళ్లుగాక

చంద్రకిరణమ్ము సోఁకిన చంద్రకాంత

మనఁగఁ బదియాఱుకళల జిమ్మనికరంగు

కరఁగి కరఁగించి కాంతునిఁ గవయకున్న

నారి నారియటే వింటినారి గాక.

ఉ. ఏలనె జాలి సర్వజగ

దీశ్వరుడైన సురేశ్వరుండు ని

న్నేలఁ దలంచె మేలు గన

వే వినవే యరచేతికబ్బు లి

బేలను బేలనుం బలెబ

లే పలుకందొరకొంటి వైన నీ

కీలు నొకిం తెఱుంగుదు వ

కీలొనరింతు వికీలు వేటికే?

చ. చిలుకలకొల్కి, నీసాగసు

చిత్తరువందునఁ జూచి కన్నులక

బలపల నీరునించి తల

వంచి తలంచి భ్రమించి మించిహ

వలపుల కేమిసేతు సని

ప్రార్థనచేయు నుమామహేశులక

బలరిపుఁ డమ్మహామహుని

భావ మదేమి యెఱుంగఁబల్కువే?”

క. అనిన నహల్య యొకించుక

నునుజెక్కుల నవ్వుదోప నూల్కొన నీకక

అనుఁ దాననుతాపనతా

ననతావనతాంగి యగుచునవమధురోక్తిక.

సీ. “స్వర్ణచిత్రవిచిత్రవర్ణమందిరములా

య్యాపర్ణనధసంబు లింద్రునభును

సురసిద్ధసాధ్యభాసురదివ్యవీధుల
 యాయాశ్రమంబు దేవేంద్రునకును
 వరకల్పనాకల్పకరకల్పతర్జువుల
 యీవృక్షములు నందనేశునకును
 పటుదాన సందానబహుమానగజముల
 యీమృగావళులు మహేంద్రునకును
 రమ్యసౌందర్యవరకళాప్రౌఢిమలును
 గలిగి చెలంగిసయింద్రాణి గాను నేను
 ప్రేమ నాపైని శక్రు డేరీతిఁ బూను
 గ్రోత్రవలపులు ఎలవరే కుతలపతులు.
 సీ. రంభకై వడిఁ గంబురాగుల్కుపల్కులో
 తమిఁగూర్చువలపులో తారరీతి
 నూర్వశిచందాన నొరపొందుచిన్నెలో
 రక్తిఁగుల్కుటో మదాలసవితాన
 శశిరేఖయందాన సకలకళాప్రౌఢి
 ఎదురొత్తులిచ్చుటో హేమలీల
 మంజుషోపనిరూఢి మణితానుకూల్యంబొ
 మానలీలలొ ధాన్యమాలినివలె

నెఱిఁ దిలోత్తమగతి నతిస్తేహగరిమ
నెనయుటా నాగరికరీతి యింతలేని
తపసియిల్లాండ్రపై బాళిఁ దగిలి మిగుల
వగలఁ జెందుదురే తమవంటిదొరలు.

క. సతికిఁమును జేపట్టిన
పతి నొక్కరుఁ దక్క నితరుఁ బొటించుట సం
గతియటవే నీ కెంతటి
మతిదిటవే యిట్లు నుడువ మర్యాదటవే?"

ఉ. నావుదు యోగినీరమణి
నవ్వుచు నెచ్చెలికొప్పు దువ్వుచున్
నావచనంబు వేదవచ
నంబని యెన్నము బొంకెఱుంగనే
నీవు జరించినప్పుడు సు
రేంద్రుఁడు నీదగుచెట్టబట్టి నాఁ
డీవిధి యాను గాదనిన
నీవె ముసీంద్రునిచే నెఱుంగుమా!

క. అది సూక్ష్మరూపమంటే
నిది యాతనిస్థూలరూప మిదియుదివేతా!

మదనాశుగసదనాయిత

వృదనాగతధైర్యవయ్యె దేలా బాలా!

క. రాజీవాక్షి, 'యహల్య
యై జార' యటంచు నాగమాగ్రస్తుతుఁడౌ
నాజిష్టునెనయవే, యో
పాజారమిదంప్రియ' మనుచదు వెఱుంగవటే.'"

క. జటినీమణి యిటులాడిన
కుటిలాలక యింద్రు నెనయుకొరిక వొడమన్
దటుకునఁ బతిభయ మెసఁగఁగ
నటునిటు నసలేక శబలితాశయ యగుచున్.

ఉ. కూరలు కందమూలములు

కూర్లు తలంటులు గారనూనె మా

చీరలు నారపట్ట కయి

చేయుట మాకులమందె లేదు కాం

తారమునన్ జరించుట తృ

ణంబులమీఁదఁ బరుండుటలే మముం

గోరెడువారలుం గలరె

కోమలి, నీదువివేక మేమనన్.

చ. మదనుని గుమ్మితీమొనలు

మాటికి మర్మములంటఁబొటినన్

వదలనికోరికల్ మొలిచి

వర్ధిలి చెందమునందె డిందినన్

హృదయము తాయి చేసికొని

యింపు దలంపక యుండఁగాఁదగన్

గదలఁ దరంబె యొక్కనికిఁ

గంఠము జూపిన కంబుకంఠికన్.

ఉ. అద్దములోనఁ దోచు ముడు

పందనిప్రమానిఫలంబు కోపపున్

గద్దరిచిల్వచేబడిన

గందపుడేవె మహావిషంబులో

సద్దినపణ్ణెరంబు మగ

నా లది కొంచెమునన్ లభించునే

సుద్దులు వేయునేల బల

సూదనునోఁ చెలియంగఁబల్కువే.

సీ. చక్కనివాఁ డింటిచాయకు వచ్చిన

మామగా రూరక మండిపడును

పుట్టింటిలో నొక్కపూట యుండగ రాదు
 కత్తికోతగఁబోరు నత్తగారు
 నిమిషంబు పొరుగింట నిలిచియుండగ రాదు
 పటుకార్లఁ బట్టునువదినగారు
 కడకుబోయిన నొక్కకడ నుండఁగారాదు
 మఱదలు కొండేలమారిబసివి
 తోడికోడండ్రు చూపోప కాడుకొండ్రు
 పట్ట పగబట్టి పోరాడు బావగారు
 జారసంగతిఁ గాంక్షించు చంద్రముఖికి
 నత్తగారిల్లె కారాగృహంబు దలఁప.

క. భావమున నేమికిటుకో

నావంక నె చూచుచుండు నామగఁడెపుడున్
 రావశమో పోవశమో
 యీపని కెవ్వనికై స నిందునిభాస్యా!

క. కాదని నీమొగమోటకు

నేదయినన్ మంచి దంటినేనియు రతికే
 భీదక్షు నతని నెప్పుడు
 మేదిని మెప్పింపనేర్చు మేలిమితోడన్.

క. తారావధూటి యొక్కతె

తారాపతి యొక్కరుండు ధన్యులు జగతిన్

వారివలె సాహసింపఁగ

నేరికి శక్యంబు మగల కింతులకైనన్.

క. నామనవిగఁ దన్నపై నిఁక

నీమమతలు మానుమనవె ఎవ్వరి కెవరే

కామువెతల్ నావలె ను

త్రాముని సైరింపుమనుము తామరసాక్షి!

ఉ. చుక్కలతేనిఁ గంతుని ను

చుక్కను చక్కదనంబుగల్గు మా

చక్కని సామి పాదజల

పాతము లొదలఁ జేర్చి మ్రొక్కితిన్

చిక్కఁగఁ గొంగిలించితిని

సేమము వేడితి నేడనున్న నీ

ప్రక్కనె యున్నదాన నని

భావమునన్ నెనరూనఁబల్కవే.

సీ. తనగుణంబులు విని ఘనమైన పులకలఁ

గడిమిపూవులగు త్రికరణినుందు

తనచూపు భావించి తనరినచెమటచే
మధుసిక్తపద్మనిమాడ్కినుందు
తన విలాసమునెంచి దర్పకజ్వాలచేఁ
గనకశలాళనఁ గరఁగుచుందు
తనపొందికఁ దలంచి తనువేల్ల జల్లనఁ
జిత్రార్పితాభసీశ్చేష్టనుందుఁ
జేతనంబయ్య నేను నచేతనముల
సరణి విరహాఖ్యకల్పావసాన జలధిఁ
జేత నీదుచుఁ బారంబుఁ జేరఁగాన
ధరణి మగనాలికంఠెఁ బాతకియుఁ గలదె?

మ. విరులెల్లఁ ప్రదరంబులయ్యె విధురు
గ్వీచుల్ దలంపంగ బం
ధురహేతిప్రకరంబులయ్యె నభిసం
దోహంబులెల్లఁ భయం
కరదుర్వారశిలీముఖ ప్రతతులై
కస్పృట నేదిక్కులఁ
మరుఁడయ్యెఁ సుఖ మెప్పుడో కలుగుటల్
నాతాపముల్ దీఱఁగఁ.

సీ. ఎన్నటికోకదా యెమ్మెకాని కరంబు
 లెత్తి నాకన్నల నొత్తుకొందు
 నెన్నటికోకదా హృదయేళుసందిట
 నివ్వటిల్లెడు ప్రేమఁ బవ్వళింతు
 నెన్నటికోకదా పన్నెకానియురంబు
 గబ్బిగుబ్బలఁ గ్రుమ్మి కౌఁగిలింతు
 నెన్నటికోకదా యేలినసామికి
 నందపువాఁడెట విందొనర్తు
 నెన్నఁడోకద వగకాని కింపుమెఱయఁ
 .....వితలుగానుపించి
 హవును చెల్లింతుఁ జెలులలో నతిశయింతు
 ననుచు నేనుండు నీయాన హంసయాన!

గీ. ఏబరాధీనఁ గావున నింతవంతఁ
 గ్రాగుచుండంగవలసెను గాకయున్న
 నెఱకలను గట్టెకొనియైన నెగసివచ్చి
 తనయెదను వ్రాలనా చిల్కతాళివలెను.

ఉ. భారములాయెనమ్మి కుచ
 పాళికి హారము లేమిసేతు ని

స్సారము లాయెనమ్మ ఘన
సారము మస్మధభూతభీమహుం
కారము లాయెనమ్మ కల
కంఠనినాదములమ్మ చెల్ల, నా
ధారము లాయెనమ్మ పరి
తాపభరంబులకెల్ల బ్రాణముల్.

ఉ. పట్టగరాని మోహమునఁ
బైకొని తోచినవెల్లఁ బక్కితీ
మట్టునఁ గట్టిపెట్టు మిది
మానసమందె ధరిశ్రీలోపలక
పుట్టని యట్టిబిడ్డలకుఁ
బూసలు గట్టుదు రమ్మలక్కలే
గుట్టున నుండుదాన నతి
కోపనుఁ డింటిగృహస్థు యోగినీ!

క. నాతల్లి నీవు నీతో
నాతలఁపేమిటికి దాఁచ నాతీ, మాయిం
టాతఁ డెప్పుడైనఁ గలసిన
నాతనిఁగాఁదలఁతు ముకుళితాక్షిద్యయనై.

గీ. అగ్నిహోత్రాలవే శాయెనమ్మ! నీవు
పోయిరమ్మని పంపి యాపొలతియుండ
సంభవించును దోషాధికార మింక
గనుగొన నశర్వామని సూరికన్న మొగిచే.

సీ. కరిఘటాహలిపటాశరభటా యసకటా
హములనైల్యము పొంత నణగఁగ్రొక్కి
హరిశిలాభరజలాకరపికార్భకకులా
మితకాంతిసంతతి మితము చేసి
ఉరగ రాడ్గరదురాధరధరామితశరా
సితరుచ్చిప్రాచులచేరి చేరి
అభివిభాసురవిభాహరివిభాతులితభా
సంతతాభ్యుదయముల్ సంతరించి
యినసుతాపింఛతాపింఛవనదనికర
ఖంజనాంజనగిరి నీలకంజపుంజ
జంబుకాదంబపై రిభాడంబరములఁ
దాండవించెను దమము భూమండలమున.

చ. తెలుపును నల్పుదిక్కులు వి
దిక్కులు మేరునగంబు సర్వపం

బిలయు నభంబు దూరము న

మీపము హ్రస్వము దీర్ఘమన్న సం
జ్ఞలు గల సృష్టి నేమిటి కొ

నర్చితి నంచు విరించి యెంచఁగాఁ
బ్రళయపయోధు లొక్కమొగి

బర్వినటుల్ వెసఁబర్వె జీకటుల్.

చ. మదననిదాఘతాపముల

మాన్చు ఘనాఘనసంఘమోయనన్
గదిసె మహాంధకారములు

కాంతగవేషణతత్పరాత్మలై
కొదుకుచు సందులన్ దిరుగు

కొమ్మలు బెఱ్ఱమెఱుంగు లైరిలన్
వదల నిహర్షమయ్యె నిశి

పాంధజనంబులకున్ దురంతమై.

గీ. తాపము లణంగె భూతసంతతు లెసంగె

నతనుధర్మపరిస్ఫూర్తు లతిశయించె

నుత్తమస్థితిమించెను నుత్తమముగ

ఖరకరాభావమే కుభంకరము ధరను.

చ. ఒకమగనాలు మాటుమగఁ

దుండునికేత మెటుంగకే తమో

వికలత నొక్కెడన్ నిలువ

వేటొకతఱుచుఁ దదీయభర్త యా
సకియ నె కొఁగిలింప నది

జారుఁ డటంచును జారయంచుఁ దా
రొకరొకరిం దమిం గలిసి

రుద్ధతి మన్మథుఁ డుబ్బి యార్వఁగన్.

చ. నెడవిలుకాని వేదనల

వేగుచు దుర్విటు లేఁగఁ జీకటిన్
గుడిసెలు పంచలున్ నెడలి

కుంటియు గ్రుడ్డియు భుగ్గు రుగ్గు ము
ట్లుడిగినయింతి మున్ను వల

యోత్కరశబ్దనివేదితాత్మలై
బడిబడిఁ బైఁడిఁదీసిరి త

మం బఖలోత్తమమంచు నెంచుచున్.

డి. కప్పలకప్పడంబులును

గస్తురిపూతలు చాలు నిప్పడే

చొప్పుననేగినన్ మనలఁ
జూడఁగలండె త్రినేత్రుఁడేనియున్
ముప్పదినాళ్లు నీదృశత
మోవుతి సేయఁగరాదె బ్రహ్మయం
చప్పెనుచీఁకటిన్ వెడలి
రారటమై కులటల్ తటాలనన్.

క. ఆయామవర్తి మునివరుఁ
డాయామము నిగమసంహితాభ్యాసకృత
వ్యాయామశ్రాంతమతిన్
సాయామతరుచ్చ దాస్తృతాజనశయ్యన్.
మ. పవళింపన్ రమణీశిరోమణి రతి

ప్రారంభసంరంభతన్
ధవుపాదంబులు పట్టి యొత్తెడువితా
నన్ గోరు సోకించినన్
“నవలా, నీదుచెఱంగుమాసి పదియార్
నాళ్లాయె గాలంబు ద
ప్పె వృథాదోషమిదేల మాను”మన న
వ్వేళన్ విలోలాత్మయై.

క. 'త్రిదశాధిపుడై తే గద
యద నెఱుగుచుఁ గోర్కెదీర్పు'ననితనలోనన్
మదనాశుగ మదనాశుగ
మదనాశుగఘటి కదిరి మానినిమునితోన్.

శా. "ఔలెం డంతకుమున్నె మాకుఁ బనిలే
దాచోదనే; నిద్రపై
బాళిన్ మీపదమూలమందు శయనిం
పన్ వచ్చితిన్ జోలి చాల్
చాలు బా"మ్మని యల్క మాఱుమొగమై
చంద్రాస్య నిద్రింప న
వేళిన్ శాంతమహార్ణవం బనంగ సు
వేశించె నమ్మానియున్.

వ. తదనంతరంబ.

ఉ. యోగిగతిన్ సురేంద్రుఁడును
యోగ మొనర్చి తదీయసూక్తిపై
యోగజరాజగామిని వి
యోగదశన్ విని దాని చాతురీ

శృంగారాహల్యా సంక్రందనము

యోగము మెచ్చి కంతుని ని

యోగము నౌదలఁ దాల్చియంత సం

యోగము సాహసక్రియఁ బ్ర

యోగము సేయఁగఁగూడ దక్షమతిఁ.

గీ. కోడిగవుఁ గంతుయాతన కోడి వజ్ర
కోడియై కూసెఁ “గొక్కొరోకో” యటంచు
మాని మేల్కొని వామన స్మరణ దనరఁ
గాల మరయక మునుగంగ గంగకరిసె.

క. గాతమవేషమున బెడం

గా తమకము మీఱ నిర్జరాధీశుఁడు బా

గా తమమునఁ జేరం జని

గాతమసతికరముఁ బట్టె కౌతుకమెసఁగఁ.

గీ. “కొమ్మ యొకపుంజు తన పెంటికోడిఁదలఁచి

కూసెఁగా కది వేకువకోడిగాదు

ప్రాద్దు వొడువంగఁ దద్దయుఁ బ్రాద్దుగలదు

ముద్దుగా శయ్య కరుదెమ్ము ముద్దుగుమ్మ!”

చ. అనిన నహల్య శంక మది

నంకురమందఁగ మందహాసయై

యనియె 'మునీంద్రవేషమున
నాశతమన్యుడొ కాక యన్యుడొ
ననుఁ జెనకంగవచ్చె ముని
నాథుఁడు గాఁడని ప్రేమయున్ భయం
బెనయఁ గరంబుఁ దీసికొని
యిట్లనియెన్ గిలికించిలంబుగన్.

చ. "రతిపతి యంపఱంపముల
రంపునఁ గంపమునొంది నేను మున్
రతికయి వచ్చి మచ్చిక లొ
నర్చినఁ బేర్చినచర్చ 'నొప్పునే
ఋతుదివసంబు దప్పెగడ
కేఁగు మటంటి విదేమి'యిప్పు డీ
గతి బలిమాలె దెవ్వఁడవొ
కల్లులుచెల్లవు పల్కు"నావుడున్.

గి. "అలశతానందగురుఁడు గోత్రాధికారి
పరుల శతకోటియుక్తుల భంగపఱతు
నాత్మభూసన్నిధిని నీక రాంబుజంబుఁ
గ్రాంక్షఁ బట్టితి సన్నెఱుంగవె మృగాక్షి

చ. అతివల జాతిచేష్టితక

శాస్త్రదమర్శవిభేద భేదియై

జతనగు జవ్వనం బుడిగ

జాతికమున్నె యధేష్టభోగముల్

ప్రతిదివసంబుఁ జెందకయె

బాలిశుఁడైన జనుండు పిమ్మటన్

గతజలసేతు బంధనము

గాఁ దలఁచున్ విషయోపభోగముల్.

క. ఋతుకాలదినములైనన్

ఇతరదినములైన మఱియు నేదినమైనన్

వితసేయక రతికేళి

వ్రతియగుకృతికఘమురాదు వనితా'యనుడున్

క. శ్రేష్ఠార్థము చెలిసి నిజా

శ్రేష్ఠార్థము వచ్చె సలశచీపతి యనుచున్

యోషారత్నంబు తదా

భాషణకౌతూహలాను భావాన్వితమై.

ఉ. "నాపయి నింత ప్రేమ ముని

నాధున కెన్నఁడుఁగానఁ గావునన్

నాపతి వీవుగావు కుహ

నాకృతి వెవ్వడవో యెటుంగ నీ
రూపముఁ భూప కూటక మ

రుల్ గొని బల్మి యొనర్చితేని నే
పైఁప నిజంబు పల్కు మిఁకఁ

జల్లకు వచ్చియు ముంత దాతురే?"

చ. అనుటయు జాళువామినుకు

టంచులదుప్పటి వల్లెవాటుతో

ననుపమతారహారకట

కాంగదముఖ్యవిభూషణాళితో

ఘనఘనసారసంకుమద

కల్పకమాల్యకదంబకంబుతోఁ

గనఁదగియెన్ శచీవిభుఁడు

కంతుపసం తగతిన్ నిజాకృతిన్.

ఉ. ఆలలితాంగి యానుచుచి

రాంగునిఁ గన్గొనినంతఁ జెమ్మటల్

గీలుకొనంగ మేనుబుల

కించ నకించన ధైర్యమై మదిన్

జాలియు బాళి దత్తిరము

నానఁగ నానఁగ నానగారిను

స్మీలదపాంగనీల నలి

నీదళరాజనిఁ బూజ చేయుచున్.

ఉ. “దేవ, శచీమనోరమణ,

దేవర వచ్చినదేమి?” “నీదు శో

భావిభవంబుంజూడ;” “వన

వాసినికేమిటి చెల్వు? రత్న”-మే

తావున నున్న నేమి?” “వని

తానవమన్నధ, నాపయ్యిగృహో

ద్భావననానలిచ్చెదవు;”

“భావజునాన ని జంబుపల్కితిన్.”

క. “నామగనివేషభాషల

నేమిటికి ధరించివచ్చి తెఱుగంజెపుమా”

“నీమగనిరూప మాటకు

పైమాటలు నడపవలదె పంకజగంధీ!”

శ. “తగవా యిటువలె బల్కఁగ

మగనాలను నేను భువనమాన్యుడ వీవున్

నగరాజదమన, నిన్నున్

నగరా యిట్లయిన సురలు నగరావళులన్.”

క. అని పలికి యభుకుఁ గులుకున్

నునుసిగ్గునురాగరసమునూల్కొనుచూడ్కిన్

గనుఁగొనుచు నవలఁ బోవఁగఁ

జని యడ్డముసొచ్చి పాకశాసనుఁ డనియెన్.

చ. “నిలు నిలు మోలతాంగి, కరు

ణించవె చంపకగంధిఁ, సిగ్గుటే

చిలుకలకొల్కి, యంజకవె

చిత్తిజుపూవులముల్కి, నీపయిన్

వలచితి నే మృగాక్షి, పెర

వాడనట శుకవాణి, యేనికెన్

నిలువఁగలేనె చాన, నను

నీదగుబంటుగ నేలవే చెలీ !

శా. నామీదన్ దయసేయవే పలుకుపం

లంబేల వే యేలవే

మోమోటం బొకియింతలేక నకి, నీ

మోమైననుం జూపవే

నీమో విచుక నొక్క నీయగదవే
నీప్రక్కకు జేర్చవే
యేమై నాపలుకాదరించు వెత నే
నెందాకే సైరింపుదున్.”

క. అనుచుక బలరిపుడంతట

జనవును బలిమియును నెనరుసైగలు దోపన్
దనకరముల వనితామణి
చనుమొనలకు వేగఁ జూచఁ జూస యిటాడన్.

చ. “సరసము చేయరాకు ననుఁ

జన్నులపైఁ జెయి వేయబోకు ని
ల్వరమని నల్వరుక వినుకు
లన్ గడునిందలు గట్టి యెందుకున్
వెఱవక యాడుకొందు రవి

వేకమునన్ వల దేల వాడు ని
రరపతి! చాలుఁజాలు ముని

రాజు విసన్ మఱి మోసమయ్యెదున్.”

చ. “మునిపతి కోపగించినను

మోసమటంటివి మోసమేలనో

వనిత, యతండు నిష్కృపటి
 వాహిని, కేగెను దానమాడ నీ
 మనసుకరంగఁ గావలెను
 మక్కువతో ననుఁ గొఁగిలించి నీ
 ఘనగళశబ్దమంత్రములఁ
 గాయజ భూతముఁ దోలఁగావలెన్.

ఉ. దూరపుఁగొండలున్ నునుపు
 దోచునటన్నచి నిక్కమాయె నో
 వారిజగంధి, నీమనసు
 వచ్చునటంచని వచ్చినాడ ని
 స్సారము చేయఁగాఁ దగదు
 చక్కన గా దిది లేనిపోని యీ
 బీరములేల నాదుమన
 విఁవినవే ఘనవేణికామణీ!

* * * *

చ. సతతము నీగుణంబులను
 జక్కఁడనంబును విందుఁగందు సం
 గతిగ.....ము
 ఖంబునఁ గోరిక దీర్తువంచు నే

మతిని దలంచి నీకడకు

మానిని, వచ్చితి కాదటంటివా

యతనుని యాన నీమగని

యాస మఱిమఱి యాస నాపయి

సీ. కొమ్మ, నీ కమ్మని కెమ్మోవి యాయవే

యమృతంబుఁ గ్రోలిన యరుచి దీట

కలికి, నీచను గుబ్బకవఁజేరనీయవే

కనకాద్రిపై నున్న కసటుదీట

సుదతి, నీకొఁగిటఁ గదియింపవే కల్ప

సుమతల్పమున నున్న సొలపు దీట

ననిత, నీతోడఁజగ్గుఁ గనుఁగొన నీయవే

రంభతోనె నసిన రట్టుదీర

మస్తుమీఱిన సురహస్తి మస్తకంబుఁ

గుస్తరంచిన మామకహస్తములకు

హాయిగా నీనితంబంబు లంటనియవె

కంటు నామీఁద నేల వాల్గంటి, నీకు."

క. అని చెలిపాదంబులపై

ఘనచింతామణిసురత్న కనక కిరీటం

బునుమోపి లేవకుండిన

వసజానన సిగ్గువలపు వడ్డికిఁబాటన్.

క. “దేవుఁడ వేలినసామివి

పోవయ్యా! నీవు నాకుఁమ్రొక్కఁగఁ దగునా

లేవు”మని గుబ్బచనుమొన

లా విధు నెదసోఁడ నెత్తె నంగన ప్రేమన్.

ఉ. ఎత్తినపట్టు వీడక ను

రేంద్రుఁడు తత్కుచకుంభపాళిపై

నత్తమిలన్ దురంత విర

హర్ణవ పూరము నీదుకై వడిన్

హత్తి రసాలసాలమున

నల్లెడు మల్లియతీవక్తై వడిన్

గుత్తపుగుబ్బలాడి చను

గుత్తులఁ దత్తును మొత్తు సొక్కుచున్.

ఉ. అంతటఁ గొంతసేపటికి

నంగన సిబ్బెపు గుబ్బ గ్రుమ్మినన్

స్వాంతము జల్లనంగ బల

శాసనుఁ డాసను మోవియాన నొ

క్కింత మొగంబు ద్రిప్పి “పడ
కింటికి రమ్మట కొన్ని సమ్మతుల్
కాంతుడ, నీ వొసంగినను
గాని యొడంబడ” నంచు బల్కుచు.

గీ. చెట్టపట్టుక తనదు పూసెజ్జకడకు
వల్లభుని చోడుకొని పోయి వలపు మెఱయఁ
దొడను దొడఁజేర్చి కూర్చుండి తోయజాక్షి
తోయజాక్షీణ రసధార దొలుకఁ బలికె.

సీ. “మెఱుగువాతెఱ నొక్కకుర యెంగిలయ్యేని”

“యమృతాని కెంగిలి యనఁగ నెమె”!

“సుద్దిగ నున్నాను వద్దర మైవ్రాల

“నతివ, బంగారాని కంటుగలదె?”

“గుబ్బచన్న లనంటకుర యొక్కప్రొద్దురా”

“చెయ్యంటకయగోటఁ జెనకరాదె”

“కొటికిన మడుపువద్దర నేడు నోమురా”

“తరుణి, యైనను నీవె కొటికియీవె”

“వ్రతము కలయిక కారాదు వాదులేల”

“కలయకయె కళలయిక్కువల్ తెలిసి నొక్కి

దక్కి దక్కింతు నే నిన్నుఁ దరుణి, యనఁగ”
నిగ్గు మొగమునఁ గళదేర నెలతెయనియె.

సీ. “నేను నీచెక్కుల నెలవంక లుంతును

నీవు నాచెన్నుల నిలుపరాదు
నేను నీ కెమ్మోవి నెఱిగంటునేయుదు
నీవు నామోవి కందించరాదు

నేను నీకురు లెల్ల నెఱిఁ జిక్కువఱపుదు

నీవు నాకొప్పుఁబ ట్టిడ్వరాదు
నేను నీగళమున మృగనాభి నలఁదుదు
నీవు నానెమ్మేస నించరాదు

గుటగుటల మీఱిగడిదేటి కూకిపల్కు

నీవు నేనును బల్కరా నిట్లు సమ్మ

తైన వచ్చెద నీవు రమ్మనినకడకు

వివిధశృంగారరసలోల, విబుధపాల!”

చ. అనుటయు నల్లనవ్వి విబు

ధాధిపుఁ “డట్లనె నొనుగాక మం”

చన గురికట్టునిల్చునటె

యంగజ కేళి నటంచుఁజేర్చెన

క్కున ననబోడిఁ జన్మొనలఁ

గ్రుమ్మె సురేంద్రుఁడు మోవియానెఁ గం
జనయన చెక్కుగీటెను గ

చాకచిఁ బోరిరి వార లిర్వరుఁ.

వ. ఇట్లు మదనకద నారంభ సముజ్జ్వలభమాణ
మనోభిలాషల నయ్యహల్యా సుందరీ పురం
దరు లమందా నందకర చందనాది కస్తూరికా
పరిమళ ద్రవ్యంబులకు సొమ్మసిల్లియుండి రప్ప
డమ్మందయాన బృందారక బృందవందిత పదా
రవిందుండగు నాసంక్రందనునిం గలయు
మోహవేశంబునం బట్టరానిగుట్టునం జిట్టా
డుచు మట్టుమీఱి యతండు కౌగిటం జేర్పనీ
యక యబ్బురంపు గబ్బి సిబ్బెంపుగుబ్బల
నిబ్బ రంబునఁ జెయిసోకిన సోఁకనీయక కటికి
చీఁకటికప్పలఁ గుప్పనఁ గప్పకొప్పనిమి
రినఁ నిమరనీయక మిక్కిలి యెక్కువయైన
చక్కని చెక్కుగీటినం గీటనీయక మధుర
సుధార సధారాధురంధరంబైన బింబాధరంబు

గ్రోలినం గ్రోలనీయక కుందనపుటదంపుగెంటెన
పూవునుం గుంటుపఱుచు.....
.....నంటిన నంటనీయక మెండ్లాడ్డు
కొని యేమఱించి యొయ్యనోయ్యన విరుల
శయ్యకుఁ జేర్చి లాలించి కౌగిలించి యద
లించి బాహుబాహిఁ గచాకచింబెనంగి యల్లం
దులకుం గమకించి..... చివురు
సవురు జవురు మోవితేనెలఁ గ్రోలి
మైకొని కోకిలచందంబున శ్రవణానందంబుగా
గుట గుటం బలుకుచు మేలు, బళీ, హాసు,
శాబాసని మెచ్చి యొకరొకరిమేను లప్పళించి
వితవింత పిలుపులం బిలుచుచుఁ గెందామర
లంబోలు కందామరల నరమోడ్పులు గావి
చుచు మన్మథబ్రహ్మానందంబునుం బొంది
మఱియును.

కా. “కొనే మద్దులగుమ్మ, చూచి తవునే
యందంపుఁబూరెమ్మ, మే

తానే చక్కదనాలయిక్క, యదెమే
లబ్ధాస్త్రచేథక్క, మా
నానే యింతులమేలుబుంతి, భళి శి
స్తానే కళల్దొంతి, మి
న్నానే యంచు మఱి బురందరు డహ
ల్యాభామ నీక్షించుచు.

సీ. ఎన్నడు నేర్చితే యింతులమేల్బుంతి,
పారావతారావపాటవంబు
యెపు డభ్యసించితే యిందుబింబానన,
వివిధచుంబనకళావిభ్రమంబు
యెచ్చోట నేర్చితే ఏణీవిలోచన,
నఖరాంకవి న్యాసనైపుణంబు
యేనా డెఱింగితే చీనిచక్కెరబొమ్మ,
పంచబాణాహవప్రౌఢిమంబు
మూలనున్నట్టి జడదారిముద్దరాల
వెన్నిచిన్నెలు నేర్చితే యెమ్మెలాడి,
మేలు మేలసి కాంతుడు మెచ్చి పొగడ
వితవితఁగ మఱియును సంతసమున.

సీ. వెనుదీయకుమటంచు వెడవిల్తుఁ డాడించు
 జాటిపోలికఁ గీలుజడ చలింప
 స్మరసంగరఙ్గుబునఁ గురియు పూవులవాన
 తెఱఁగున సరులముతైములు రాల
 మరుఁడను జగజెట్టి బిరుదువీణెలమాడ్కి
 గళరవంబున జమత్కార మెసఁగఁ
 జిత్తజరాజ్యాభిషేకాంబువుల మాడ్కి
 జల్లుగాఁ జెమట చిత్తఘ్న గురియ
 మదన పరదేవతాధ్యానమహితనిష్ఠఁ
 భోలి యటమోడ్పుఁగనుదోయి పాలుపు మీఱ
 నంబుజేక్షణ .....
 నెలమి నమరావతీంద్రు దేవేంద్రుఁగూడి.

వ. అప్పుడు,

ఉ. భావము లొక్కటయ్యెను బ్ర
 పంచ మొకించుక తోచదాయె నే
 నీ వనుభేదమున్ జనె యు
 నిర్వచనీయ మఖండ మాత్మనా

హృదివిదితంబు నద్యయ మ
సంతమునౌ సుఖ ముప్పతిలై ని
దీవరగంధికి బతికి

నిర్భర... మొంది పొందుచోక.

సీ. చంద్రమండల సుధాసారమూరినయట్లు
చెమటచే నెమ్మొము చెలువుమీఱి!

అంకుశక్షత మదహస్తి కుంభములన
గోటిపోటులఁ జిన్నిగుబ్బు లెనఁగ
మగతేటి వ్రాలిన మంకెన విలీలఁ
గావిమోవిసి బంటికాటు దనర
గాలికిఁ గదలెడు కదళిక రీతిగా

గడగడమని తొడల్ పడఁకుచుండ
జాళువాగట్టుమీఁదను వ్రాలినట్టి
నీలమేఘంబు చొప్పున నెరులు కటిని
వ్రాల ..... లేచి లీల నిలిచె
నింపున నహల్య యవ్వేళ నింద్రుడెసను.

ఉ. వేటవజ్రము దోచె నళి

బృందగరుద్భవవాతసంహతి

స్తోత్రదళద్వితీ స్ఫురిత
 తోయరుహప్రసరస్మరందభా
 రాకలితోదకద్విగుణి
 తాంచదభంగతరంగభంగి ప
 ద్మాకరశీకరాంతరవి
 హార ముదారసమీర మంతటా .

సీ. మరుసాముకంఠముల్ గిరికొన్నతొడలతోఁ
 దడబాటు చెందిన నడలతోడ
 ..... జిక్కులు వడ్డ సరులతో
 నెరికొప్పనను జాటు విరులతోడ
 గజబిజపలుగంటిగమి కావిమోవితో
 నెఱిదప్పి వదలిన నీవితోడఁ
 గంపారు నెలవంకగుంపులఁబెక్కుతో
 సోగకన్నుల నిద్రసాక్కుతోడ
 మిగులఁ జెదరినయలకల మెయిపులకల
 కెలఁకు లరయుచుఁ జలుకలకొలికి యపుడు
 దురుసునడలను గేళిమందిరము వెడలె
 జలరుహిణి కాని మదహస్తి యో ననంగ.

చ. వెలువడి యింతటంతటను

వేగిరపాటున నొంటిపాటునన్

గలయఁగఁ జూచి చూచి శచి

కాంతుని మెల్ల నహల్యపిల్చి బల్
మెలఁకువతోడుతన్ బనుప

“మీఁదటి బుద్ధి యిఁకేమి పల్కితే
వెలఁదిరొ, పోయివత్తునట

వే దిటవే” యని యింద్రుఁ డిట్లనెన్.
మ, “తరుణీ, యేమని పల్కుదున్ గమనవా
ర్తల్ పల్కునోరాడదే

మఱి కాదంచని యెంచి పోదునన రా

మా, నేఁడు కాళ్ళాడదే
సరసన్ నిల్చినవచ్చునీపతి యధే

చ్చక్షుఁ నిల్వఁగాఁ గూడదే
కటవాయెగదె ముచ్చటల్ మనకు రా
కల్ పోక లింకేడవే.

ఉ. నీవును నేను నొక్కయెడ

నెమ్మది నెమ్మదిగూఁడి యుండుటల్

భావమునందు నైఁ పకను

పాపపుదైవత మిట్లుచేసె నే
నేవహి దాళజాలు దిశ

నెన్నఁడు మర్వకుమీ ననుం దయా
భావనచేత" నంచు సుర

వర్వఁడు వల్కిన కల్కి ప్రీతిగఁ.

సీ. "మోహనాకార, నీ మోముఁ జూచినజాలు

సొబగైన చందురుఁ జూడనేల?

మదనావతార, నీపెదవియానినఁ జాలుఁ

గండచక్కెరపానకం బదేల?

సరస, నీనెమ్మేనిచాయ సొకినఁజాలుఁ

గనకాభిషేకంబు కాంక్షలేల?

శృంగారమూర్తి, నీచెట్టబట్టినఁజాలు

నరిదితామరఁ గేల నంటనేల?

కళల ననుఁ జాల మెప్పించి కాఁగిలించి

నీవి వదలించి కదియించి నేర్పు మించి

రతులఁ దేలించి మదనసామ్రాజ్యమేలు

నేలికను నిన్ను నెడబాయఁజాల" ననుచు.

- చ. సరసిజపాళి దుమ్మెదలు
 చాలుగ నిల్చినదీతి దేవరాట్
 కరకమలంబులక దనదు
 కన్నల గాటుకరేక దాకగా
 మారు వమరంగ నొత్తుకొని
 యంగన కన్నల నీరునించి “యీ
 విరహము నెట్లుద్రోతు గద
 వే యెడబాయట” లంచు బల్కెగఁగ.
- చ. “కలకంఠీమణి, పోయివచ్చెద గటా
 తుం బుంచు నామీద ని
 న్నెలమి నమ్మినవాడ” నంచు సురరా
 జిట్లాడినక మందహా
 పలసదవృత్తిము వాడఁ బ్రోడ మదిలో
 సంతాపము గూడఁ జం
 చలమై ధైర్యము వీడ నింద్రుగని వాం
 ఛలోలితస్యాంతయై.
- ఉ. “నమ్మినదాన, నాతనువు
 నమ్మినదానను నీకు; విళ న

నమ్మక చెల్లి, నన్ను విర
హాగ్నికి బాల్పడజేసి పోవుటలో
సమ్మతమాయెనా, విడువ
జాలితోవా, యెటులైన నిన్నునే
బొమ్మనఁజాల, జాలినను
బొందిని బ్రాణము లుండనేర్చునే.”

చ. అని యిటుపల్కి పల్కి బిగి
యారఁగఁ గాఁగిట జేర్చిచేర్చి గ్ర
క్కున మధురాధరంబుచవి
గ్రోలుచుఁ గ్రోలుచుఁ బాకశాసనుఁ
బనుప నతండు మెల్లఁగను
బ్రక్కలు చూచుచు బోవుచుండఁగా
మునివరుడైన గౌతముని
ముందట నిండ్రుడు గానఁగాఁ దగె.

ఉ. కంటికి నిద్రసాక్కు మయి
గాడిన గాజులనొక్కు మోవిపై
సంటిన పంటిరక్కు సాగ
పైచిరగఁ బెట్టుచిట్లు గోటచ

గెంటినముద్దుచెక్కు రహిఁ
 గీల్కొనియుండినవానిఁగా మదిఁ
 గంటున గౌతముండు తెర
 గంటిదొరం గని యాగ్రహంబునన్.

ఉ. చండకరాభుడైన ముని
 చంద్రుఁడు కోపముతోడ “నోరి, యా
 ఖండల, కండగర్వమునఁ
 గన్గొనలేక మదియకాంత ను
 దండత నాదువేషమునఁ
 దద్దయుఁ బొందితి వట్లుగాన నీ
 వండవిహీనుడై తిరుగు”

మంచని మించి శపించె నెంచకన్.

చ. ఇటు శపించి గౌతమము
 నీంద్రుఁడు వేగ నిజాశ్రమస్థలిఁ
 గిటుకునఁ జేరి కోప మెడఁ
 గీల్కొన భార్యను బిల్వ సంతలో
 దిటపెడలంగ నంగన మ
 దిఁ దడబాటు చెలంగ మానిచె

గట వినయంబుతో నిలిచె

గాళ్లకు నీళ్లును గొంచు గొబ్బునక.

ఉ. ఆతటి నాలతాంగిని మ

హాగ్రహదృష్టిని జూచి “యోసి, నీ
చేతిజలంబు లంటనిక

జెల్లునె యెంతటి జంతవే బలా
రాతిని గోరి కూడితివి

రాతిరి జామునఁ గావునక బలా
రాతిశరీర మందు”మని

రాజముఖక సునఖక శపింపఁగక.

క. గడగడ వడఁకుచుఁ దడఁబడి

పడఁతుక జడదారిచరణ పంకజములపైఁ
బడి “శాప మెప్పుడుఁగడతుక [నియుక.

నుడువు”మనక బలికెఁ గరుణ నూల్కొనము

సీ. “బలువైన రావణప్రముఖుల సమయింప

హాతిజగద్విఖ్యాతి సతిశయించి

చెలువుగా దశరథక్షితిభర్త కుదయించి

రామనామఖ్యాతి రహిని మించి

మునిమాట విని తాటకిని గీటణంగించి
 యతని యాగము గాచి యతిశయించి
 చతురుడై జనకరాజతనూజను వరించి
 మహితకీర్తులుగాంచి విహితమెంచి
 మానవరుతోడ నివ్వనమార్గమునను
 వరుస నికమీద రాగలవాఁ డతండు
 నిజ పదసరోజరేణుల నీదుశాప [బలిక.
 మోచనము సేయఁగలఁడంచు మునియుఁ

ఉ. అంతట నమృహాత్ముఁడు ని
 జాశ్రమవాటిఁ బరిత్యజించి దు
 ర్దాంతదురంతకేసరి వి
 తానమహిమగ్రవరాహవాహజి
 ద్దంతరదంతిపన్నగముఁ
 దాపసబంధితవల్కలాటికా
 త్యంతవిలాసభృన్నగము
 నా హిమవన్నగ మొందె నయ్యెడక.

వ. అంతఁ గొంతకాలంబునకు నిక్ష్యాకుమంశపయః
 చారాచార రాకాచంద్రుండును కళరథమహా

రాకేంద్రునకు దేదీప్యమాన మార్తాండమండల
సమధాముండును వైరికాంతార ప్రళయకాల
దావానల ప్రభాసముద్దాముండును అనంత
కళ్యాణగుణాభిరాముండును నై శ్రీరాముండు
విష్ణుమూర్తి పూర్ణావతారంబున జనియించి
దినదిన ప్రవర్ధమానుండై యుండునవసరంబున
దనుప్రభావిజితమిత్రుండగు విశ్వమిత్రుండు
చనుదెంచి దశరథానుమతంబున విమత
ఖండనశౌండ భుజదండ సంపాదిత కీర్తి
సాంద్రుండైన శ్రీరామచంద్రుని సకలాఘాఘుని
వారణసుముఖంబగు మఖంబుఁ గొచుటకై
తోడ్పానిపోవ నమ్మహావీరుండు సింహశరభ
శాన్దూల ప్రముఖ నానావిధ మృగయాధశర
ణ్యంబగు నరణ్యంబుఁ బ్రవేశించి బహువిధ
కౌమరూపనిరాఘాటసంచారిత శృంగాటక
యగు తాటక వధియించి నీచులగు సుబా
హుమూఢీచుల నుక్కడంగించి యమ్మాని
యాగంబుఁ గాచి నిరంతర ప్రబోధధాన్యగు

జనకరాజ రాజధానింగుఱించి వచ్చునప్పుడు
పురోభాగంబున విజ్ఞాన సూర్య ప్రభానిరస్త
తముని గౌతముని యాశ్రమంబుఁ గనుంగొని.

చ. “మునివర, ఏమి యీవనము

ముచ్చటగాఁ దగియుండియున్ వృథా
జనకులహీనమై యిరిగె

సన్నిభమై కనుపట్టె నేమకో
వినియెద” నంచు వేడు రఘు

వీరునికిఁ గుశికాత్మజుండు ప
ల్కెను మది సంతసం బలర

లీలఁ దదాశ్రమ వర్తమానముల్.

ఉ. “భూతలమందు మౌనికుల

ముఖ్యుండు గౌతముఁ డంచనన్ దపః

ఖ్యాతిని దీటులేదన జ

గత్త్రయమందుఁ బ్రసిద్ధినందు న
య్యాతనియాశ్రమం బిది మ

హః శ్రమవారణకారణంబు రా

చూతువుకాని యందు నొక

చోద్యముహృద్య”మటంచుఁ బల్కుచున్.

క. ఆరాముని గౌతమముని

యారామస్థానవాటికై పిల్చు కహ
ల్యారామశాపవృత్తికై
యారామగర్తి ముసీంద్రుడచ్చటి కేగెన్.

క. అందందుఁ జూచుకొనుచును

ముందఱి రఘురాముఁ డపుడు పోవుచునుండన్
కేందమ్మి బోలుపాదము
లందలిరేణువులు తాతి నందినయంతన్.

మ. మృదువై మెల్లన కొంతసేపటికి న

ద్వృత్తంబుగా నొచుఁ జెం
పాదవన్ గొంత కరంగి సోగయగుచున్
బొల్పొంది యారాయి చ
క్కదనం బేర్పడి మోహనాకృతి చెలం
గన్ యశావనశ్రీతగన్
సుదతీరత్నముగాఁగ నిల్చెను మదిన్
జోద్యంబు వాటిల్లగన్.

చ. వినయముగాను మౌనియలి

నేణియుదారపదారవిందముల్

కనుగొనుచు రఘూద్వహుడు

గ్రక్కునఁ దాను నమస్కరించె నా
వఃత యొసంగు దీవనల

వల్లను నుల్లము పల్లవింపఁగా
మునిమునిమీసముల్ కులుకు

మోమున నవ్వు దొలంకుచుండఁగఁ.

క. ఆతఱి గనుగొని బిరబిర

గౌతమముని యేగుదెంచి గౌరవమొప్పఁ
నాతిసమీపముఁ జేరిన

యాతనిఁ గని రామచంద్రుఁ డానందమునఁ.

చ. ముదము మదిఁ బొసంగ “ముని

పుంగవ, రాముడ నే” నటంచు ద
త్పదయుగపాళికిఁ దనదు

ఫాలము నోక నమస్కరించి యిం
పొదవఁగఁ జెంతఁజేరిన ర

ఘూర్వహునిఁ ముని యాదరించి సం
పద లిగురొత్తఁ గౌశికుని

పట్టు కనుంగొని పత్కెఁ బ్రేమతోఁ.

సీ. “జంభారిమణి వృత్తసంభారదోస్తంభ
భూషణం డకలంకభాషణండు
భాషాపతి మహామనీషావిశేషార్థ
ధారణం డాప్తసాధారణండు
చండభానురుచి ప్రచండకాండనిర్వ
తాటకుం డఖిలలోకాటకుండు
అధ్యాత్మవిద్యానిదిధ్యాసవిధ్యాత్మ
భావనం డఖిలైకపావనండు
భద్రనిర్మిదుండగు రామభద్రుండన్న
దీయభద్రదేభయానను దీపశరణ
చరణసరసిజరేణుల బరమకరుణ
శాప మెడలింపఁ గంటివా తాపసేంద్ర!”

క. అనిపలుకుచు గౌతమముని
తనచెంత మెలంగు రామధరణీశ్వరుతో
మనమున సంతసమందుచు
ననియెను సమ్మతముగాఁగ నపు డందటికిఁ.

సీ. “బహుజన్మకర్మసంభవపాపజలరాశి
మరుభూమితలముగా మెఱయఁజేయు

నజ్జానపటలఘోరాగాధకూపంబు
 నెడలేక పూడ్చి యేర్పడఁగఁ జేయు
 నమితదుర్మోహకృతిమరత్న దీధితుల్
 మరలనీయక క్రమ్మి మరుఁగుచేయు
 నప్రాప్తితాపకృత్యసన దిక్కోణంబు ?
 తెలియకుండువిధంబుఁ గలుగఁజేయు

నజ్జసంభవముఖ నిఖిలామరాళి
 మస్తకకిరీటవిన్యస్త మణిగణఘ్నణి
 ఘటితభవదీయచరణ పంకజపరాగ
 రాజి వర్ణింప నెవరితరంబు రామ!

ఉ. ఖ్యాతిని నీదుపాదకమ

లాంచితరేణురజంబుఁ దాల్చు ని
 త్చేతనమైన తాతి కొక
 చేతన మబ్బె నటన్న నట్టిచోఁ
 జేతనవృత్తినున్న సుర

సిద్ధులు సాధ్యులు మాళిఁ దాల్చి యే
 టిగ నుందురో తెలియ

రెవ్వరు రామ, భవత్పదంబుల్.”

క. ఇటు కొనియాడుచు నుండిన
జటిలుని వీడ్కొనుచు రామచంద్రుడు మిథిలా
పుటభేదనమున కేగెను
తటకాపడి కొళికుండు తనతో రాగె.

ఉ. అంతటఁ బ్రేమ గోతముఁ డ
హల్యయు నుల్లము లుల్లసిల్లఁగాఁ
జింతలు దీట నొండారులుఁ
జిత్తజు కేళిక శావిలాసముల్
వింతలుగా ఘటించుచును
వేడుకతోడుతఁ గూడియుండి యిం
తంతనరాని సౌఖ్యముల
నందిరి ముచ్చటమీఱ నెప్పుడు

క. ఈకథఁ జదివిన వినిన
బ్రౌకటముగ వ్రాయఁగనిన బహుసంపదలక
నైకొను మనుచుకొ వారికి
శ్రీకరుడగు రంగవిభుడు ప్రేమ నొనంగుక.

శా. కస్తూరీతలకొడ్డలస్మితముఖా
 కైవల్యలక్ష్మీసఖా
 హస్తాదంచిత శంఖచక్రచిరా
 హస్తీంద్రరక్షాపరా
 అస్తాకామృతివర్షి వేణునినదా
 యాసందలీలాస్పదా
 త్రస్తాస్తాకజనాభయప్రదకరా
 ధారాధరశ్రీకరా!

క. సారఘనసారనవకా
 శ్రీరపటీరాంగరాగశీతలతటరా
 ధారమణీకుచదుర్గయు
 గారోహవిహారలీల యదుకులబాలా!

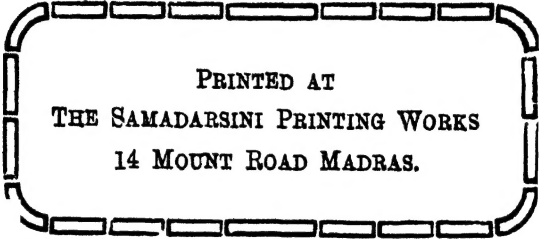
మా లి ని

దళితవిపులమాయా ద్రావిడామ్నాయ గేయా
 జలరుహదళనేత్రా సవ్యసాచీష్టమిత్రా
 బలివిభవవిరామా భానువంశాబ్ధిసామా
 కలకజలధికాయా కామితార్థప్రదాయా!

గ ద్య .

ఇది శ్రీమత్పాండ్యమండలాధీశ్వర శ్రీ విజయరంగ
చొక్కనాథమహీనాథ కరుణాకటాక్ష సంపా
దిత గజతురంగమాందోళికా ఛత్రచామర
విజయకాహళ భూరిభేదబిరుదధ్వజ
ప్రముఖ సఖిలసంపత్పారంపరీ సమేధ
మాన సముఖమీనాక్షీనాయక
తనూభవ శ్రీమీనాక్షీ దేవీ
కటాక్షలబ్ధకవితాసాంప్రదా
యక వేంకట కృష్ణప్పనా
యక ప్రణీతంబైన య
హల్యాసంక్రందనం
బను మహా ప్ర
బంధంబునం
దుః దృతీ
యాశ్వా
సము.

సంపూర్ణము

PRINTED AT
THE SAMADARSINI PRINTING WORKS
14 MOUNT ROAD MADRAS.

